

OBJEKTİF CEZALANDIRILABİLME KOŞULU İÇEREN SUÇLARIN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1431511>

Arş. Gör. Dr. Burak TAŞ*

Öz

Objektif cezalandırılabilme koşullarının hukuki niteliği tartışmalı olmakla birlikte ağırlıklı görüşe göre bu koşullar haksızlık kapsamı dışında yer almaktadır. Objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçların özel görünüş biçimleri ise bu koşulların haksızlık içerisinde yer alıp almaması görüşü kapsamında değişiklik arz etmektedir. Failin cezalandırılabilirlik alanını doğrudan ilgilendiren bu koşulların hukuki niteliğini ortaya koymak ve teşebbüs, iştirak ve içtima bakımından gösterdiği özelliği izah etmek oldukça önemlidir. Çalışmada bu koşulların suçun özel görünüş biçimleri bakımından gösterdiği özellik, detaylı ve sistemli bir incelemeye tabi tutulmuştur. İnceleme, finalist hareket teorisi esas alınarak yapılmıştır. Bu koşulları içeren suçlarda teşebbüs, iştirak ve içtima hususunda genel ve kesin bir yargıya varmaktan ziyade her bir suç tipinde ayrı ayrı değerlendirme yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Haksızlık, Objektif cezalandırılabilme koşulları, Teşebbüs, İştirak, İçtima

SPECIAL FORMS OF CRIMES WITH THE CONDITION OF OBJECTIVE PUNISHABILITY

(Research Article)

Abstract

Although the legal nature of the condition of objective punishability is controversial, according to the prevailing opinion, these conditions are outside

* Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, Bolu (tas.burak@outlook.com) ORCID: 0000-0001-6481-1580 (Gönderim Tarihi: 04.02.2024-Kabul Tarihi: 30.03.2024) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

the scope of tort (unrecht). The special appearance of the crimes that include the condition of objective punishability varies within the scope of the view whether these conditions are included in the tort (unrecht) or not. It is very important to reveal the legal nature of these conditions, which are directly related to the area of the perpetrator's punishability, and to explain their characteristics in terms of attempt, accomplicity and joinder of crimes. In the study, the feature of these conditions in terms of special appearance forms of the crime was subjected to a detailed and systematic examination. The analysis was based on the finalist conduct theory. It has been concluded that in crimes involving these conditions, it is necessary to make a separate evaluation for each type of crime, rather than making a general and definite judgment about attempt, accomplicity and joinder of crimes.

Keywords

Tort (Unrecht), Condition of objective punishability, Attempt, Accomplicity, Joinder of crimes

GİRİŞ

Objektif cezalandırılabilme koşulları cezalandırılabilirlik alanını ilgilendiren koşullardandır. Bu kapsamda bu koşulların suçun özel görünüş biçimleri ile irtibatını ortaya koymak önemlidir. Türk doktrininde objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda teşebbüs, iştirak ve içtima hükümlerinin göstereceği özellik sistemli ve münferiden bir araştırmaya tabi tutulmamıştır. Bu çalışmanın amacı, konunun sistemli bir şekilde araştırılıp suç tipleri özelinde konuyu somutlaştırabilmektir. Bunun için öncelikle objektif cezalandırılabilme koşulları hakkında genel bilgiler verilecek, ardından objektif cezalandırılabilme koşulları içeren suçlar; teşebbüs, iştirak ve içtima bakımından doktrinindeki görüşler ve içtihatlar temel alınarak değerlendirilecektir. Son bölümde ise objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suç tiplerinde teşebbüs, iştirak ve içtima hükümlerinin gösterdiği özellik araştırılacaktır.

Taksirli suçlarda neticenin meydana gelmesinin suçun unsuru ya da objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil ettiği hususu tartışmalıdır¹. Ancak taksirli suçlarda TCK m. 35'in lafzında "işlemeyi kastettiği" ifadesinden teşebbüsün, TCK m. 40/1 hükmünde "kasten ve hukuka aykırı fiil" ifadesinden şerikliğinin², TCK m. 43/1'de "suç işleme kararı" ifadesiyle zincirleme suçun uygulanması mümkün görülmemektedir³. Bu nedenle taksirli suçlarda neticenin hukuki niteliği tartışması, objektif cezalandırılabilme koşulları içeren suçların özel görünüş biçimleri bakımından önem arz etmediği için çalışmada ayrıca incelenmeyecektir.

I. OBJEKTİF CEZALANDIRILABİLME KOŞULLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Bir suçtan söz edebilmek için kanunda düzenlenmiş, tipikliğe uygun, hukuka aykırı bir insan davranışı mevcut olmalıdır⁴. Bazı suç tiplerinde ise

¹ Azınlıktaki görüş taksirli hareketin iradîliğinin neticeye yönelik olmaması gerektiği kabulü üzerinden gerçekleşen sonucun objektif cezalandırılabilme koşulu olduğunu savunmaktadır.

² Müsterek faillik de yalnızca kasten işlenebilen suçlarda gündeme gelecektir. **Zafer**, Hamide: Ceza Hukuku Genel Hükümler (TCK m.1-75), Beta Yayıncılık, 7. Bası, İstanbul 2019, s. 530.

³ Fikri içtima bakımından ise ileride değinileceği üzere objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşmeden cezalandırma mümkün olmayacağından taksirli suçlarda fikri içtimanın uygulanması özellik arz etmeyecektir. Bu nedenle taksirli suçlardan neticenin hukuki niteliği tartışmasına çalışmada yer verilmesinin pratik bir karşılığı bulunmayacaktır.

⁴ **Önder**, Ayhan: Ceza Hukuku Dersleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992, s. 375.

fiilin cezalandırılabilmesi için suçun unsurları⁵ dışında fiilin haksızlık muhtevasına etkili olmayan⁶ hukuka aykırılığa etki etmeyen, failin kast veya taksirine bağlı olmayan⁷ objektif bazı koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir⁸. Bu kapsamda suç tipinin dışında, failin hareketinin hukuka aykırılığına⁹, ve failin kusurluluğuna etki etmeyen koşullar objektif cezalandırılabilme koşulları olarak tanımlanabilir¹⁰. Bu kapsamda fiil, tipik ve hukuka aykırı olsa dahi bu koşullar gerçekleşmedikçe fail hakkında cezai yaptırım uygulanamayacaktır¹¹. Bu koşulların objektif olarak adlandırılmasının sebebi ise bu

⁵ Benimsediğimiz finalist suç teorisine göre suçun unsurları ikiye ayrılmaktadır: Tipiklik ve hukuka aykırılık. Tipiklik ise kendi içinde maddi ve manevi unsur olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Maddi unsur; fiil (hareket), netice, fail, mağdur ve konudan oluşmaktadır. Manevi unsur ise kast, taksir, kast-taksir kombinasyonu, saik ve amaçtan oluşmaktadır.

⁶ **Özgenç**, İzzet: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 17. Baskı, Ankara 2021, s. 751.

⁷ Slovenya hukuku ile aynı yönde bkz. **Korošec**, Damjan: “Failure to Provide Information of Crime or Perpetrator as a Problem of Criminal Law”, Юридичний вісник, C. 3, S. 36, 2015, s. 149.

⁸ **Heinrich**, Bernd: Ceza Hukuku Genel Kısım-Cezalandırılabilirliğin Temel Esasları Tamamlanmış ve Teşebbüs Edilen Suçlarda Suçun Yapısı, (Ed. Yener Ünver), Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 80, 81; **Önder**, s. 376; **Toroslu**, Nevzat/**Toroslu**, Haluk: Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, 25. Baskı, Ankara 2019, s. 478.

⁹ Objektif cezalandırılabilme koşullarının gerçekleşmesi tipik hareketi doğrudan hukuka aykırı hale getirmez; bu hareketleri cezalandırılabilir kılar. **Önder**, s. 376.

¹⁰ **Hilgendorf**, Eric/**Valerius**, Brian (çev. Salih Oktar): Alman Ceza Hukuku Genel Kısım, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 114; **Mahmutoğlu**, Fatih Selami/**Karadeniz**, Serra: Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi, Beta Yayınevi, İstanbul 2021, s. 857; **Önder**, s. 376; **Özbek**, V. **Özer/Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara 2021, s. 448; **İçel**, Kayıhan: Suç Teorisi, Beta Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul 2000, s. 13; **Yüce**, Turhan Tufan: Ceza Hukuku Dersleri Cilt 1, Şafak Basım ve Yayınevi, Manisa 1982, s. 190; Slovenya hukuku ile aynı yönde bkz. **Korošec**, s. 149; **Evik**, A. Hakan: “Hileli İflas Suçunda, “Suçun İşlendiği Tarihin Tespitine” İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, 2013, s. 1094; **Tiedemann**, Klauss, “Objektif Cezalandırılabilme Şartları ve İflas Suçlarının Reformu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 41, S. 1-2, 1975, s. 305; **Dülger**, Murat Volkan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023, s. 871-872.

¹¹ **Uğur**, Ersoy: Ceza Hukukunda Objektif Cezalandırılabilme Koşulları, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 8; **Erem**, Faruk: “Cezalandırılabilme Objektif Şartı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3-4, 1970, s. 13.

Bu koşullar gerçekleşmediklerinde cezasızlık nedeni oldukları için cezalandırılabilirliğin alanını daraltıcı niteliktedirler (**Zafer**, s. 474; **Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/Alşahin, M. Emin/Çakır, Kerim: Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 14. Baskı, Ankara 2020, s. 666; **Dülger**, s. 872).

koşulların varlığı için kusurun aranmamasıdır¹². Bu koşullar failin kişiliğinden bağımsız yapıdadırlar¹³.

Her ne kadar bu koşullar failin kast veya taksirinden bağımsız yapıda olsalar da cezaların şahsiliği ilkesi gereği bu koşullar failin hareketinden kaynaklanmış olmalıdır. Ancak bu durum her zaman için geçerli değildir. İleride detaylandırılacağı üzere iflas suçlarında bir objektif cezalandırılabilme koşulu niteliğinde olan iflas olgusu, failin fiili ile nedensel bir bağ içinde bulunmaz. Bu olgunun failin hileli veya taksirli hareketinden kaynaklanması aranmamaktadır. Suçun unsurlarından bağımsız olan ancak cezalandırılabilme bakımından elverişli vakıalar bu kapsamda değerlendirilecektir. İlaveten objektif cezalandırılabilme koşulları suçtan önceki bir vakıaya ilişkin olamazlar. Ancak bu husus bu koşulların unsurların tamamlanmadan önce veya sonra gerçekleşmesine aykırı değildir. Suçtan önceki vakadan kasıt, suç ile mekânsal, zamansal ve nedensel bir bağ bulunmayışını ifade etmektedir.

Objektif cezalandırılabilme koşuluna bağlanmış olan bir suç, koşul gerçekleştiğinde değil unsurların gerçekleştiği yer ve zamanda işlenmiş sayılır¹⁴. Doktrinde suçun tamamlanmasında objektif cezalandırılabilme koşullarının gerçekleşmesi gerektiğine yönelik görüşler¹⁵ bulunsa da çoğunluk, suçun unsurları itibariyle işlendiği; sırf hareket suçlarında hareketin gerçekleştiği, neticeli suçlarda neticenin gerçekleştiği anda suçun tamamlanacağı yönündedir.

Tipik hareketin gerçekleştirilmesinden sonra objektif cezalandırılabilme koşulunun ne zaman gerçekleşmesi gerektiği ile ilgili genel bir tespit bulunulamaz¹⁶. Bu koşullar suçun unsurları ile birlikte gerçekleşebildiği gibi unsurlardan sonra da gerçekleşebilir¹⁷. Tipik hareketten önce gerçekleşen

¹² **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 448; **Kudlich**, Hans: “Akademik Bakış: Kusur İlkesi Işığında Objektif Cezalandırılabilme Koşulu İçeren Suçlar”, *Ceza Hukuku Dergisi*, C. 7, S. 18, 2012, s. 283.

¹³ Objektif cezalandırılabilme koşulu olan sebepler; suçun işlendiği zamana, yere, suçun işleniş şekline (örneğin ihtilat), resmi makamların kararlarına, faile veya mağdura ilişkin bir özellikle ilgili olabilir (**Zafer**, s. 474). Ancak bu ilgili olma durumu, bu koşulların faile bağlı olduğu anlamına gelmemektedir.

¹⁴ **Zafer**, s. 478.

¹⁵ **Özgenç**, s. 755; **Demirel**, Muhammed: “Hileli İflas Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 24, S. 2, 2018, s. 581; **Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Alşahin**, M. Emin/**Çakır**, Kerim: *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 19. Baskı, Ankara 2021, s. 532.

¹⁶ **Önder**, s. 376.

¹⁷ **Önder**, s. 376.

yahut gerçekleşmesi aranan koşullar objektif cezalandırılabilme koşulu niteliği taşımazlar. Bu koşullar ancak suçun normatif yapısı kapsamında değerlendirilebilir.

Objektif cezalandırılabilme koşulunun bir unsur teşkil edip etmemesi, bu koşulu içeren suçların özel görünüş biçimleri ile ilintilidir. Doktrinde objektif cezalandırılabilme şartını kabul etmeyen bir görüşe göre bu koşullar suçun unsuru niteliğinde değerlendirilmelidir¹⁸. Başka bir görüşe göre ise bu koşullar bazı durumlarda suçun unsuru, bazı durumlarda da ön şartı ve bazı durumlarda da dava şartıdır. Bu görüşe göre bunların suç genel teorisinde yeri yoktur¹⁹. Diğer bir görüş ise bu görüşü, tipikliğin maddi unsuru olan netice ile bu koşulların birbiriyle karıştırıldığı yönünde eleştirmektedir²⁰. Gerçekten de kasten öldürme örneğinde netice unsuru teşkil eden mağdurun ölmesi vakıası gerçekleşmediğinde fail teşebbüsten sorumlu olacaktır. Ancak ölümün gerçekleşmesi neticesi objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirildiğinde, failin mağduru öldürmeye yönelik hareketleri gerçekleştirmesinden sonra mağdur ölmediğinde, mağduru öldürme düşüncesiyle yaralayan faili teşebbüsten sorumlu tutmak mümkün olmayacaktır²¹. Nitekim koşul gerçekleşmedikçe fail cezalandırılmayacaktır. Kanaatimizce de objektif cezalandırılabilme koşullarının haksızlık alanına dahil edilmesi, suç genel teorisinin yapısında mantıksız sonuçların doğmasına sebep olacaktır.

Objektif cezalandırılabilme koşulları, gerçek ve gerçek olmayan (görünüşte) olmak üzere doktrinde ikili bir ayrıma tabidir²². Yalnızca cezalandırılabilirliğin sınırlandığı bir hal olarak beliren koşullar gerçek; cezalandırılabilirliğin kurucu unsuru veya cezayı artırıcı bir unsur olarak haksızlığın örtülü unsuru ve şeklen cezalandırılabilme koşulu olarak düzenlenen koşullar görünüşte objektif cezalandırılabilme koşulu olarak adlandırılır²³.

Gerçek olmayan objektif cezalandırılabilme koşulları, hukuka aykırılık unsuru içinde yer almaktadır²⁴. Bu koşullar kast veya taksire bağlanmayarak,

¹⁸ *Kunter*'e göre bu koşullar müstakil bir yapıya sahiptir. Bu koşullar teşekkül etmeden suç oluşmuş sayılamayacaktır. Bkz. **Kunter**, Nurullah: Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1949, s. 195 vd.

¹⁹ **Yüce**, T. Tufan: Ceza Hukuku Dersleri Cilt:1, Şafak Basım ve Yayınevi, Manisa 1982, s. 191.

²⁰ Bkz. **Artuk**, M. Emin/**Alşahin**, M. Emin: "Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zaman aşımı", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, 2013, s. 20.

²¹ **Artuk/Alşahin**, s. 21.

²² **Dönmezer/Erman**, s. 18; **Artuk/Alşahin**, s. 23.

²³ **Koca/Üzülmez**, s. 375; **Koroşec**, s. 150.

²⁴ **Artuk/Alşahin**, s. 24.

şeklen cezalandırılabilirlik koşulu niteliğindedirler²⁵. Örneğin Alman Ceza Kanunu'nun 323a paragrafının; *"Her kim, kasten veya taksirle, alkol içeren içecekler veya sair sarhoş edici maddeler kullanarak, kendisini sarhoş eder ve bu durumda iken, hukuka aykırı bir fiil gerçekleştirir ve sarhoşluğu nedeniyle kusur ehliyetine sahip bulunmadığı tespit edildiği veya kusur ehliyetine sahip olup olmadığı kesinlikle belli olmadığı için, cezalandırılmazsa, beş yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır"*²⁶ ifadesinde, kasten veya taksirli olarak failin kendini sarhoş etme fiili cezalandırılabilirlik için yeterli görülmemiştir. İlaveten failin bu durumdayken hukuka aykırı tipik bir fiil işlemesi gerekecektir²⁷. Tam sarhoşken kusur yeteneği olmayan failin gerçekleştirdiği fiilden değil tam sarhoşluk suçundan dolayı cezalandırılması söz konusudur. Bu kapsamda da failin cezalandırılabilirliği için, *"hukuka aykırı bir fiilde"* bulunması koşulu aranmıştır²⁸. Bu nedenle *"hukuka aykırı bir fiilde bulunma"* bu suçta gerçek olmayan objektif cezalandırılabilirlik koşulu olarak öngörülmüştür²⁹. Gerçek olmayan objektif cezalandırılabilirlik koşulları haksızlığa dahil olup onun örtülü unsurunu oluşturan koşullardır³⁰. Bu yönüyle bu koşullar haksızlığın cezalandırılabilirliği için kurucu veya artırıcı etkisi olan koşullardır³¹. Kanaatimizce, gerçek olmayan objektif cezalandırılabilirlik koşulları suçun unsurları içinde değerlendirilebileceği için cezalandırılabilirliği etkileyen ve suçun unsurlarına dahil olmayan öğelerin terim olarak objektif cezalandırılabilirlik koşulu altında ifade edilmesi doğru değildir³². Nitekim bu koşullar kusur ilkesi ile de bağ-

²⁵ Artuk/Alşahin, s. 24.

²⁶ Yenisey, Feridun/Plagemann, Gottfried: Alman Ceza Kanunu (Strafgesetzbuch (StGB)), Beta Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 419.

²⁷ Artuk/Alşahin, s. 24.

²⁸ Artuk/Alşahin, s. 24.

²⁹ İçel, s. 15.

³⁰ Akbulut, Berrin: "Kamuya Yararlı Şeylerin Yokluğuna Neden Olma Suçu", Ceza Hukuku Dergisi, C. 9, S. 25, 2014, s. 19.

³¹ Akbulut, s. 19.

³² Aynı yönde bkz. "Suçun unsurları, neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlar ve kovuşturma şartlarından ayırmada yararlı olması için yapılan gerçek-gerçek olmayan objektif cezalandırılabilirlik şartı ayırımına ihtiyaç yoktur." Artuk/Alşahin, s. 25.

Slovenya hukukunda gerçek olmayan objektif cezalandırılabilirlik koşulları, genel suç kavramının bir unsuru olarak suçlulukla bağdaşmaması ve bunun dışında olması ve bir insan eyleminin cezalandırılabilirliğine önemli ölçüde eklenmesi nedeniyle, bu biçimin, sözde uygunsuz (gerçek olmayan) objektif koşul olduğu açık olduğunu vurgulayan görüşler söz konusudur (Korošec, s. 150). Yazara göre bu koşullar ceza hukukunda suçluluk ilkesinin anayasal önkoşullarıyla bağdaşmadığı için ağır bir şekilde eleştirilmektedir. Bununla birlikte, cezalandırmanın bu objektif koşulu tüm dünyada hala kullanılmaktadır

daşmamaktadır³³. Kusur bakımından önemli olmayan hususlar gerçek olmayan objektif cezalandırılabilme koşullarında fiilin sosyal ahlak açısından kınanabilirliğinin içeriğini oluşturmaktadır³⁴.

II. OBJEKTİF CEZALANDIRILABİLME KOŞULLARI İÇEREN SUÇLARIN TEŞEBBÜS, İŞTİRAK VE İÇTİMA BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Objektif Cezalandırılabilme Koşulları İçeren Suçlara Teşebbüs Edilip Edilemeyeceği

Suçun tamamlanması ve cezalandırılabilmesi aynı anlamı ifade etmemektedir. Buradan hareketle doktrinde genel kabul gören görüşte, objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda teşebbüsün mümkün olduğu, söz konusu koşul gerçekleşmedikçe failin suça teşebbüsten sorumlu tutulamayacağı savunulmaktadır³⁵. Bu görüşe göre haksızlığın kapsamında yer almayan bu koşulların haksızlık alanını ilgilendiren bir konuda, yani suça teşebbüs edilmesini engellemesi mümkün olmayacaktır³⁶. Objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşmişse ve icra hareketleri de tamamlanmamışsa teşebbüs gündeme gelebilecektir. Bu görüşün temelinde suçun objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleştiğinde değil, neticesiz suçlarda icra hareketlerinin, neticeli suçlarda neticenin gerçekleştiği anda tamamlandığı düşüncesi yatmaktadır. Ancak bu koşulların fiilin işlendiği anda yahut fiil işlendikten sonra gerçekleşmiş olması, cezalandırılabilme açısından önem arz etmemektedir³⁷.

ve hatta yukarıda açıklanan uygun (gerçek) objektif cezalandırma koşulundan çok daha yaygındır (Koroşec, s. 150).

³³ Tiedemann, s. 309.

³⁴ Tiedemann, s. 309.

³⁵ Koca/Üzülmez, s. 374; Karabulut, Efe Can: Karşılaştırmalı Olarak Objektif Cezalandırılabilme Şartları ve Muhakeme Şartları, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016, s. 80; Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 449-450; Üzülmez, İlhan/Akkaş, Ahmet Hulusi: "Suçun Yapısında Objektif Cezalandırılabilme Şartları", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1-2, 2007, s. 78, Kangal, Zeynel T.: "Cezalandırılabilirliğin Objektif Koşulları", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 68, S. 1-2, 2010, s. 163; Mahmutoğlu/Karadeniz, s. 857; Hakeri, Hakan/Tekin, Derya: Tartışmalı Sorularla Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 373.

³⁶ Koca/Üzülmez, s. 374.

³⁷ Ancak tipik hareketten önce gerçekleşen veya gerçekleşmesi aranan koşullar objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değil, cezalandırılmaya engel koşullar olarak değerlendirilebilir. Önder, s. 376; Zafer, s. 474.

Doktrinde objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda genel olarak teşebbüsün cezalandırılmayacağını yahut bu suça teşebbüsün mümkün olmadığını savunan görüşler ve Yargıtay kararları da bulunmaktadır³⁸. Bu görüşe göre cezalandırılabilme, koşula bağlandığı için koşul gerçekleşmezse cezalandırılabilme ve dolayısıyla suç söz konusu olmayacaktır. Buradan hareketle objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda evleviyetle teşebbüs de mümkün olmayacaktır³⁹. *Karakehya/Boran Güneysu*, objektif cezalandırılabilirlik koşuluna tabi bir suçta teşebbüsten cezaî sorumluluğun doğmayacağını savunmakla birlikte bu görüşlerini evleviyet kuralı ile temellendirmektedirler. Bu görüşe göre objektif cezalandırılabilme koşuluna tabi suçlarda, suç tüm unsurlarıyla tamamlanmış olsa ve failin kusurluluğu bulunsa bile, objektif nitelikteki koşul gerçekleşmediği sürece fail cezalandırılmayacaktır. Bu nedenle bu tür koşullara tabi olan suçlarda teşebbüsten dolayı cezaî sorumluluktan bahsedilemeyecektir. Nitekim tamamlanmış suçlarda bile objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşmedikçe cezaî sorumluluk söz konusu olmadığına göre, tamamlanmayıp teşebbüs aşamasında kalmış suç bakımından cezaî sorumluluk doğması evleviyetle mümkün olmayacaktır⁴⁰. Aynı yönde diğer bir görüşe göre ise koşul gerçekleşse bile teşebbüs söz konusu olmayacaktır. Çünkü bu koşullar suçun unsuru olan neticenin zararlılığını tespit için kabul olduğundan neticenin gerçekleşmesinden önce koşul gerçekleşemeyecektir. Koşul gerçekleşmişse halihazırda netice de gerçekleşmiş olacağından bu görüşte teşebbüs ihtimal dahilinde bulunmamaktadır⁴¹. Aynı yönde başka bir görüşe göre ise suçun tamamlanması için bu koşulların gerçekleşmesi gerekmez; ancak failin cezalandırılabilmesi ile suçun teşebbüs aşamasında kalması farklıdır. Objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçun teşebbüs aşamasında kalması müm-

³⁸ “Sanığın eyleminin hukuka aykırı olduğu kabul edilse dahi, 257. maddenin öngördüğü mağduriyet, kamu zararı ya da kişilere haksız kazanç sağlama hususları gerçekleşmediğinden, sanığın cezalandırılması olanağı yoktur. Objektif cezalandırma koşulu öngören suçlarda teşebbüsten söz edilemez” Y4.CD., 1.5.2008, 21/10. Karar için bkz. **Koca**, Mahmut, “Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, C. 3, S. 2, 2015, s. 106;

Dönmezer/Erman, s. 155; **Kunter**, s. 212; **Özen**, Mustafa: *Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri*, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2020, s. 607.

³⁹ **Kunter**, s. 212; **İçel**, s. 352.

⁴⁰ **Karakehya**, Hakan/**Boran Güneysu**, Nilüfer: “Konkordatonun, Çekle İlgili “Karşılıksızdır” İşlemi Yapılmasına Sebepiyet Verme Suçundan Kaynaklı Cezaî Sorumluluğa Etkisi”, *Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 23, S. 4, 2019, s. 20; Aynı yönde bkz. **Gökçen**, Ahmet: *Belgede Sahtecilik Suçları*, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2018, s. 252.

⁴¹ **Kunter**, s. 212.

kündür; ancak suç tamamlandıktan sonra objektif cezalandırılabilme koşulunun gerçekleşmesi gerekecektir. Bu nedenle suç halihazırda tamamlanmış olacağından teşebbüs söz konusu olmayacaktır; ancak suçun temel unsurlarının oluşması halinde teşebbüs mümkün olacaktır⁴². Bu görüşler ise azınlıkta olup eleştirilmektedir⁴³. Nitekim objektif cezalandırılabilme koşulu içeren ve icra hareketleri parçalara ayrılabilen suçlarda fail, icra hareketlerini elinde olmayan sebeplerle tamamlayamaz ancak objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşirse teşebbüs mümkün görülebilecektir⁴⁴. Halihazırda koşulun neticeden önce gerçekleşmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Kaldı ki her suçta netice bulunmayabilir. Örnek vermek gerekirse hileli iflas suçunda fail, icra hareketlerine başlamış ancak tamamlayamamış ve hakkında da iflas kararı verilmiş olabilir. Bu kapsamda hakkında iflas kararı verilen failin hileli tasarruflarda bulunmaya yönelik icra hareketlerine başlaması ancak tamamlayamaması durumunda objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşmiş olsa dahi failin teşebbüsten dolayı sorumluluğu gündeme gelebilecektir⁴⁵. Diğer bir ihtimal olarak ise parçalara ayrılabilen icra hareketi tamamlanmamış ancak objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşmemişse failin teşebbüsten dolayı cezalandırılması yoluna gidilemeyecektir⁴⁶. Hileli iflas suçu örneğinde failin iflas etmemiş ve hileli hareketleri tamamlayamamış olması durumunda teşebbüsten sorumluluk gündeme gelmeyecektir.

Objektif cezalandırılabilme koşulları suç genel teorisinde bir unsur niteliği taşımamaktadır. Nitekim failin kastı suçun unsurlarına yönelik bir araştırmaya tabii tutulurken bu koşullarda kast araştırması yapılmaz. Bu koşullar kastın kapsamı dışındadır⁴⁷. Eğer bu koşullar suçun unsuru olarak kabul edilirse failin gerçekleşmeyen neticeden dahi sorumlu tutulması gerekecektir⁴⁸. Bu ise ceza sorumluluğunu ölçsüz genişletmekle kalmayıp kastı dışında bir sebebin gerçekleşmesi ile fail cezalandırılmış olacaktır. İlaveten

⁴² **Özen**, s. 607; **Gökçen**, s. 252.

⁴³ **Bekar**, Elif: Objektif Cezalandırılabilme Koşulları ve Bu Koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017, s. 152.

Bu görüşlerden birine göre bu koşulları içeren suçlarda koşul gerçekleşmedikçe faile ceza verilemeyeceği için teşebbüs mümkün olmayacaktır. **Önder**, s. 378.

⁴⁴ **Evik**, A. Hakan: Türk Ceza Hukukunda Hileli ve Taksirli İflas Suçları, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2015, s. 232-233.

⁴⁵ **Ersoy**, s. 193.

⁴⁶ **Artuk/Alşahin**, s. 22-23.

⁴⁷ **Bekar**, s. 153.

⁴⁸ **Bekar**, s. 153.

fail, bu koşulların gerçekleşeceğini bilmese veya ortaya çıkacağını öngörmese bile cezalandırılabilir. Nitekim objektif cezalandırılabilme koşulları tipiklik kapsamında değerlendirilemeyeceği için “suçun kanunî tanımındaki maddî unsurların” (TCK m. 30/1) kapsamına da girmemektedirler. Bu nedenle failin objektif cezalandırılabilme koşulunun bulunduğu ya da ortaya çıkacağına inandığı; ancak gerçekte bu koşul söz konusu olmadığı veya ortaya çıkmadığı durumlarda teşebbüsten dolayı fail cezalandırılmayacaktır⁴⁹.

Objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda TCK m. 35/2 temelinde teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığına yönelik görüşler de bulunmaktadır⁵⁰. Bu görüşe göre objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlara teşebbüs teoride mümkündür; ancak bu koşullar gerçekleştiğinde teşebbüsten sorumluluk doğmayacaktır. Bu koşullar netice benzeri bir işlev görmektedir⁵¹. Bu nedenle koşul gerçekleştiğinde artık failin teşebbüs aşamasında kaldığı savunulamayacaktır. TCK m. 35/2 gereği suça teşebbüs halinde, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre ceza belirlenmektedir. Objektif cezalandırılabilme koşulunun gerçekleşmesi durumunda meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, failin teşebbüsten dolayı cezalandırılmasını karşılamamaktadır⁵². TCK m. 35/2’den hareketle objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda koşul gerçekleştiğinde teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı sonucuna varan bu görüşe⁵³ göre koşul gerçekleşmeyince cezalandırma için aranan bu ölçütler de gerek kalmayacaktır. Bu koşulların gerçekleşmesi halinde ise teşebbüs aşaması sonlanmış ve suç tamamlanmış olacaktır. Bu yorum ise doktrinde bu koşulların suçun tipikliğinin maddi unsurlarından netice olarak değerlendirilmesi anlamına geleceği şeklinde eleştirilmektedir⁵⁴. Nitekim bu görüşte bu koşullar suçu teşebbüs aşamasından çıkarıp suçun tamamlanmasına neden olmaktadır⁵⁵. TCK m. 35/2’de yer alan “meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre” ibaresi, hareketin konusu üzerinde meydana

⁴⁹ Kangal, s. 153-154.

⁵⁰ Koca/Üzülmez, s. 374; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 713; Kunter, s. 212-213.

⁵¹ Koca/Üzülmez, s. 374.

⁵² Koca/Üzülmez, s. 374.

⁵³ Üzülmez/Akkaş, s. 72, 78.

⁵⁴ Kangal, s. 163-164; Bekar, s. 153; Nitekim objektif cezalandırılabilme koşulları suç failinin sonucu olarak ortaya çıkan bir değişiklik, netice görünümünü de alabilir; ancak bu onların suçun unsuru olduğu şeklinde değerlendirilemez (Zafer, s. 474); Ersoy, s. 195.

⁵⁵ Ersoy, s. 195.

gelen zarar veya tehlikenin derecesini ifade etmektedir. Objektif cezalandırılabilme koşulları, haksızlık unsurunun dışında kaldığı için böyle bir değerlendirme haksızlık unsuru içerisinde yapılmak durumundadır⁵⁶. Bu nedenle objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşip icrayı tamamlayamamışsa bu durumda suçun konusu üzerinde meydana gelen tehlike veya zarar dikkate alınıp teşebbüsten dolayı failin cezasında indirim gidilmesi gerektiği kanaatindeyiz⁵⁷. Ayrıca suçun teşebbüse elverişliliği, objektif cezalandırılabilme koşulu kapsamında değil, suçun unsurları kapsamında ortaya konabilir⁵⁸.

Objektif cezalandırılabilme koşulları daha önce de vurgulandığı üzere suçun bir unsuru niteliğinde değil cezalandırılabilirliğe ilişkin bir hal niteliğindedir. Bu kapsamda bu koşulların bir suç tipinde nerede ve ne zaman incelenmesi gerektiğinin ortaya konması, teşebbüsün kapsamının ortaya konulması açısından önem arz etmektedir. Doktrinde bir görüş bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin incelemenin kusur incelemesinden sonra yapılması gerektiğini savunmaktadır⁵⁹. Bu görüşe göre objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşse bile kusurlu değilse faile ceza verilemeyecektir⁶⁰. Doktrinde savunduğumuz diğer bir görüşe göre ise bu şartların varlığı ya da yokluğu, tipikliğin unsurları incelemesinden sonra ve hukuka aykırılık incelemesinden önce ortaya korsa bile teşebbüs bakımından bir farklılık söz konusu olmayacaktır⁶¹. Nitekim koşul gerçekleşmedikçe cezalandırılabilirlikten söz edilemeyecektir. Koşulun gerçekleşmesi halinde fiilin durumuna bakılıp meydana gelen tehlikenin veya zararın ağırlığına göre ceza tayin edilecektir⁶².

Objektif cezalandırılabilme koşulu ve teşebbüs açısından değerlendirilmesi gereken diğer bir husus da bu koşulların gerçek ve görünüşte olarak bir ayrıma tabi tutulduğunda teşebbüs hükümlerinin ne şekilde değişiklik arz edeceğidir. Doktrinde gerçek objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda teşebbüs hükümlerinin uygulanabileceğine yönelik görüşler ağırlıktadır. Bu koşullar haksızlık bakımından kurucu bir unsur niteliğinde olmadığından koşulun gerçekleşmesi ve suçun tamamlanamaması halinde teşebbüs

⁵⁶ Ersoy, s. 195; Kangal, s. 163-164.

⁵⁷ Aynı yönde bkz. Bekar, s. 154.

⁵⁸ Aynı yönde bkz. Kangal, s. 163.

⁵⁹ Koca/Üzülmez, s. 374; Zafer, s. 479.

⁶⁰ Zafer, s. 479.

⁶¹ Bekar, s. 155.

⁶² Bekar, s. 155.

söz konusu olabilecektir⁶³. Görünüşte objektif cezalandırılabilme koşulu ise fiilin işlendiği anda bulunmaktadır ve *haksızlığın örtülü bir unsuru* olarak değerlendirilir⁶⁴. Bu kapsamda da görünüşte objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda teşebbüs hükümlerinin gündeme gelebileceği savunulmaktadır⁶⁵.

Son olarak objektif cezalandırılabilme koşulunun gerçekleşmiş olması ancak failin icra hareketlerini tamamlamaktan gönüllü olarak vazgeçmesi ya da neticenin gerçekleşmesini önlemesi durumundan bahsetmek gerekmektedir. Bu şartların suçun tamamlanması bakımından bir değeri bulunmamaktadır ve bu koşullar netice unsuru ile ilgili değildir. Haksızlık ile ilgili olmayan bu koşullar, haksızlığı doğrudan ilgilendiren bir kurum olan gönüllü vazgeçme üzerinde etki doğurmamaktadır⁶⁶. Bu nedenle, failin objektif cezalandırılabilme koşulu içeren bir suçta icra hareketlerini tamamlamaktan gönüllü olarak vazgeçmesi ya da neticenin gerçekleşmesini önlemesi ancak bu koşulların olayda gerçekleşmesi durumunda artık failin teşebbüsten dolayı sorumlu tutulamaması gerekecektir⁶⁷.

B. Objektif Cezalandırılabilme Koşulunun İştirak Hükümlerinin Uygulanırılığine Etkisi

Genel olarak objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda iştirak hükümlerinin uygulanmasını engelleyen bir durum bulunmamaktadır. Bu koşulları içeren suçlara fail, azmettiren veya yardım eden olarak iştirak edilebilir. Suç tamamlanana kadar suça iştirak etmek mümkündür. Ancak suç işlendikten sonra suça iştirak etmek mümkün olmayacaktır.

Teşebbüste olduğu gibi iştirakte de söz konusu koşullar gerçekleşmedikçe suça iştiraktan dolayı cezalandırma yoluna gidilemeyecektir. Bu koşullar faile ilişkin olmayıp fiile ilişkin oldukları için⁶⁸ bilip bilmediklerine

⁶³ Bekar, s. 155.

⁶⁴ Koca/Üzülmez, s. 375; Bekar, s. 155.

⁶⁵ Zafer, s. 479.

⁶⁶ Ersoy, s. 196.

⁶⁷ Ersoy, s. 196; Hileli iflas suçu özelinde konuyu değerlendiren bir görüşe göre ise failin gönüllü vazgeçmeden yararlanabilmesi için hileli tasarruflardan vazgeçmesi gerekecektir. Fail hileli tasarrufu gerçekleştirdikten sonra suç tamamlanmış olacağından artık gönüllü vazgeçmeden yararlanması mümkün olmayacaktır. **Bacaksız**, Pınar: TCK'da Yer Alan İflas Suçları, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Programı Doktora Tezi, İzmir 2011, s. 132.

⁶⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 449.

bakılmaksızın suç ortaklarının tamamı bakımından geçerli olacaktır⁶⁹. Kısaca koşul objektif nitelikte olduğundan koşul gerçekleşmedikçe iştirak halinde işlenen suçlarda hiçbir şerik cezalandırılmayacaktır⁷⁰.

Suç işlendikten sonra, koşul gerçekleşmeden önce suça iştirakten cezalandırma mümkün olmayacaktır⁷¹. Suç sonrası, koşul öncesi süreçte mevcut olan katkı ise suçluyu kayırma suçu bakımından değerlendirilebilecektir⁷².

Objektif cezalandırılabilme koşulunun fail ve şerikler bakımından eş zamanlı gerçekleşmemesi durumunda cezalandırılabilirliğin kapsamı özellik arz etmektedir. Bu kapsamın belirlenmesinde ise bağlılık kuralı yardımcı olmaktadır.

Bağlılık kuralı gereği şerikler suçun işlenişine sağladıkları katkıları kapsamında cezalandırılabilirler⁷³. TCK m. 40'a göre; suça iştirakten söz edebilmek için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı gerekli ve yeterlidir⁷⁴. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılacaktır. Kısaca şeriklerin sorumluluğu, fiile bağlı

⁶⁹ Ersoy, s. 196; Dülger, s. 874; Evik, s. 1095.

⁷⁰ Artuk/Gökçen/Alşahin, s. 669.

⁷¹ Bekar, s. 156.

⁷² Ersoy, s. 197, 198.

⁷³ Bağlılık kuralı; asgari bağlılık, sınırlı bağlılık, aşırı bağlılık ve katı bağlılık biçiminde görülebilmektedir. Asgari bağlılık kuralında şeriklerin sorumlu olabilmesi için tipik bir fiilin gerçekleşmesi yeterli görülür (Koca/Üzülmez, s. 476; Önder, s. 426). Sınırlı (*limit*) bağlılık kuralında şeriklerin sorumluluğu için kasti, tipik ve hukuka aykırı bir fiilin varlığı aranmaktadır (Önder, s. 426). Aşırı bağlılık kuralında şeriklerin sorumlu olabilmesi için tipik bir fiilin yanında failin kusurunun da söz konusu olması gerekmektedir (Koca/Üzülmez, s. 476). Katı bağlılık kuralındaysa şeriklerin sorumlu olabilmesi için tipiklik, hukuka aykırılık, kusur ve sayılanlara ek olarak cezalandırılabilirliğin diğer koşullarının da söz konusu olması gerekmektedir. Katı bağlılık kuralında şeriklerin sorumlu tutulabilmesi için faillere ait cezayı artıran veya azaltan kişisel nedenlerin gerçekleşmesi aranmaktadır (Bekar, s. 157).

⁷⁴ Türk ve Alman Hukukunda (Alman Ceza Kanunu §§ 26, 27'de bağlılık, kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin mevcudiyeti şartıyla sınırlandırılmıştır. Hilgendorf/Valerius, s. 229) genel olarak sınırlı bağlılık kuralı benimsenmektedir (Koca/Üzülmez, s. 477). Bu düzenleme kapsamında şeriklerin sorumluluğu, fiilin, kasten ve hukuka aykırı olarak işlenmesine bağlı olacaktır. Katı bağlılık kuralında olduğu gibi şeriklerin sorumlu tutulabilmesi için cezalandırılabilirlik bakımından aranan diğer koşulların gerçekleşmesi gerekmez (Bekar, s. 158). Sınırlı bağlılık kuralının gereği olarak objektif cezalandırılabilme koşulunun gerçekleşmesi, şeriklerin cezalandırılabilirliğinin doğması açısından gerekli bir koşul olmayacaktır. Bu koşullar gerçekleşmediğinde şerikler unsurları tamamlanmışsa işlenmiş bir suça katılmış sayılacak; ancak cezalandırılmayacaklardır (Bekar, s. 158; Akbulut, Bağlılık Kuralı, s.180-181).

olarak belirlenmektedir. Bu koşullar faile özgü olmamaktadır ancak cezalandırılabilirlik koşulunun gerçekleşip gerçekleşmemesi suç ortaklarının tümü yönünden önem arz etmektedir. Suç bütün unsurları ile tamamlanmış ancak objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşmemişse failler cezalandırılmayacaktır⁷⁵.

Doktrinde bir görüş, objektif cezalandırılabilme koşulu içeren ve unsurları tamamlanmış olan bir suçun iştirak halinde işlenmesi halinde fail bakımından gerçekleşmeyen koşulun şerikler bakımından da gerçekleşmeyeceğini ve şeriklerin cezalandırılmayacağını savunmaktadır⁷⁶. Bu görüşü eleştiren diğer bir görüşe göre ise objektif cezalandırılabilme koşulunun suç ortaklarının bir kısmı bakımından gerçekleşip diğerleri bakımından gerçekleşmemesi söz konusu değildir. Bu koşullar faile ilişkin olmayıp fiile ilişkindir. Fail bakımından koşulun gerçekleşmesini bir kıstas olarak değerlendirmek doğru bir yöntem olmayacaktır⁷⁷. Doktrinde diğer bir görüşe göre ise objektif cezalandırılabilme koşulunun fail bakımından gerçekleşmeyip şerikler için gerçekleşmiş olması ihtimali düşük de olsa⁷⁸ bulunmaktadır. Bu durumda, şeriklerin sorumluluğu için kasten ve hukuka aykırı fiilin varlığını yeterli gören sınırlı bağlılık kuralı gereği cezalandırma şerikler bakımından gündeme gelebilecektir⁷⁹. Nitekim bu koşullar faile ilişkin değil fiile ilişkindir. Ancak son görüşte bir örnek verilmemiştir.

Kanaatimizce objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda kasten ve hukuka aykırı bir fiilin işlenmesi cezai sorumluluğun doğması bakımından yeterli olmayacaktır. Ceza sorumluluğunun doğması için kasten ve hukuka aykırı fiilin varlığı ile birlikte objektif cezalandırılabilme koşulu da olayda gerçekleşmiş olmalıdır. Bu aşamada faillerin veya şeriklerin objektif cezalandırılabilme koşullarının gerçekleştiğini bilip bilmemeleri ya da koşulun gerçekleşmesine etkilerinin bulunup bulunmaması önem arz etmemektedir⁸⁰. Objektif cezalandırılabilme koşulları olaya ilişkin koşullardır ve bu nedenle koşulun gerçekleşmesi durumunda hem fail hem de şerikler cezalandırılabilir⁸¹.

⁷⁵ İçel, s. 215.

⁷⁶ Önder, Ayhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt: 2, Beta Yayınları, İstanbul 1991, s. 408 (Aktaran: Karabulut, s. 84).

⁷⁷ Karabulut, s. 84.

⁷⁸ Bekar, s. 158.

⁷⁹ Bekar, s. 158.

⁸⁰ Karabulut, s. 84.

⁸¹ Bekar, s. 158.

C. Objektif Cezalandırılabilme Koşulunun İçtima Hükümlerinin Uygulanırlığına Etkisi

Zincirleme suç ve fikri içtima kurumunun uygulanırlığı için sadece suçun unsurlarının bulunması yeterli değildir. Aynı zamanda cezalandırılabilme koşullarının da söz konusu olması gerekir⁸².

Aynı neviden fikri içtima kapsamında değerlendirme yapmak gerekirse tek bir fiille birden fazla kişinin mağdur olduğu suçlarda objektif cezalandırılabilme koşulu bulunabilir. Bu koşul da mağdura bağlı olarak gerçekleşebilir. Bu durumda bu koşulların tek bir mağdur bakımından yahut mağdurların hepsi bakımından gerçekleşip gerçekleşmemesi gerekliliği sorunu ortaya çıkacaktır. Örneğin görevi kötüye kullanma suçunda kişilerin mağduriyetine sebep olma koşulu bakımından aynı neviden fikri içtimanın uygulanmasında suçun tamamlanması ile cezalandırılabilirliği arasında değerlendirme yapmak gerekecektir. Bu kapsamda kanun koyucunun aradığı bu koşul, bir objektif cezalandırılabilme koşulu niteliğinde kabul edildiğinde bu koşulun birden fazla mağdur veya tek bir mağdur zararına gerçekleşmesinin, cezalandırma ve TCK m. 43/2 uygulamasına etkisi bulunmadığı sonucuna ulaşılabılır⁸³. Bu halde görevin gereklerine aykırı davranarak bir kişinin mağduriyetine sebep olmak ile birden fazla kişinin mağduriyetine sebep olmak, cezalandırılabilirlik açısından önem taşımayacaktır. Önemli olan haksızlığın gerçekleşmiş olmasıdır. Ancak TCK m. 61/1-e kapsamında cezanın belirlenmesi aşamasında “meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı” kıstasının dikkate alınıp alınamayacağı hususu önemli bir sorundur. Doktrinde bu kıstasın failin temel cezasını belirlemede dikkate alınamayacağı savunulmaktadır⁸⁴. Nitekim objektif cezalandırılabilme koşulları failin kastına bağlı olmadığı için failin kastı kapsamında olmayan bir koşuldan dolayı failin cezalandırılması mümkün olmayacaktır. Diğer bir görüş ise söz konusu ihtimalde görevi kötüye kullanma suçunun tek bir fiille birden fazla mağdura karşı işlenmiş olması halinde aynı neviden fikri içtima kuralı uygulanıp TCK m. 43/1 atfı ile tek ceza verilip artırım uygulanacağını savunmaktadır⁸⁵. Kanaatimizce burada sorunun çözümünde suç sayısı üzerinden hareket etmek gerekmektedir. Ceza hukukunda kural olarak ne kadar fiil o kadar suç var-

⁸² **Göktürk**, Neslihan: Fikri İçtima (Suçların İçtimalı), Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 209.

⁸³ Aynı yönde bkz. **Ersöy**, s. 210; **Bekar**, s. 160.

⁸⁴ **Ersöy**, s. 210.

⁸⁵ **Hacıfazlıoğlu**, Ali: Teori ve Uygulamada Suçların İçtimalı, Bilge Yayınevi, Ankara 2014, s. 777 (Aktaran **Bekar**, s. 160).

dır⁸⁶. Suç sayısı belirlenirken mağdura göre değil fiile dayalı olarak normun kaç defa ihlal edildiğine göre belirleme yapılır. Bu nedenle failin kastına yönelik olmayıp fiile yönelik olan objektif cezalandırılabilme koşullarının her bir mağdur bakımından ayrı ayrı gerçekleşmesini beklemek yerinde bir uygulama olmayacaktır. Unsurları tamamlanan suçlarda objektif cezalandırılabilme koşulunun gerçekleşmesi halinde cezalandırılabilirliğin koşulları oluşmuş sayılmalıdır. Bu koşulların her bir mağdur bakımından gerçekleşmesi aranmamalıdır. Bu kapsamda mağdur sayısı bakımından TCK m. 61/1-e ve TCK m. 43/1,2 uygulamasına gidilmesi, bu koşulların niteliği ile bağdaşmayacaktır. Nitekim failin kastının kapsamına dahil olmayan bir husustan dolayı failin cezasının artırılması, kusursuz ceza olmaz ilkesine de aykırılık teşkil edecektir.

Farklı nev’iden fikri içtimada tek bir fiille birden fazla farklı ve objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçun işlenmesi halinde de genel kuraldan bir ayrılış söz konusu olmayacaktır. Koşul gerçekleşmedikçe suçlar, fikri içtima uygulamasına dahil edilemeyecektir.

III. OBJEKTİF CEZALANDIRILABİLME KOŞULU İÇEREN SUÇ TİPLERİNDE TEŞEBBÜS, İŞTİRAK VE İÇTİMA HÜKÜMLERİNİN GÖSTERDİĞİ ÖZELLİK

A. Hileli ve Taksirli İflas Suçları (TCK m. 161 ve 162)

1. Hileli İflas Suçu

Ticari bir faaliyet kapsamında malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflarda bulunan kişinin cezalandırılabilmesi, failin iflasına karar verilmiş olmasına bağlıdır. Doktrinde genel görüşe göre iflas olgusunun gerçekleşmesi, bu suçlar bakımından bir objektif cezalandırılabilme koşulu niteliğindedir⁸⁷. Doktrinde bu koşulu *suçun ön koşulu* olarak değerlendiren görüş de bulunmaktadır⁸⁸. Bir görüşe göre de iflas kararından sonra gerçekleştirilen

⁸⁶ **Göktürk**, Neslihan: “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimaı” Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 2, S. 1-2, 2014, s. 31.

⁸⁷ **Parlar**, Ali/**Hatipoğlu**, Muzaffer: Türk Ceza Kanunu Yorumu Cilt 3, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2010, s. 2662; **Malkoç**, s. 2782; **Ersöy**, Hileli ve Taksirli İflas Suçları, s. 78; **Işıka**, Sertaç: “Hileli İflas Suçu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 71, S. 1, 2013, s. 619.; **Koca/Üzülmez**, Genel, s. 164; **Evik**, s. 1097; **Önder**, Ayhan: Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, Filiz Kitabevi, İstanbul 1994, s. 404.

⁸⁸ **Hafizoğulları**, Zeki/**Özen**, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler - Kişilere Karşı Suçlar, 5. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2016, s. 420.

hileli fiiller açısından iflas olgusu, suçun ön koşulu niteliğindedir⁸⁹. Bu görüşe göre iflas kararı sonrası hileli fiilde bulunulması halinde son icra hareketinin gerçekleştirildiği an ve mekânda suç tamamlanmış olacak ve bu halde objektif cezalandırılabilme koşulundan söz edilemeyecektir. İflas olgusu, hileli fiiller öncesi gerçekleştiğinde objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil edecektir⁹⁰. İflas olgusunu genel olarak suçun maddi unsurunu oluşturan netice olarak kabul eden görüşler de bulunmaktadır⁹¹.

İflas kararı asliye ticaret mahkemesi tarafından verilen bir karar olmakla birlikte failin kastından bağımsız bir nitelik taşımaktadır. Kanunda cezalandırılan fiil iflas olgusu değil, hileli tasarrufta bulunmaktır. Bu nedenle iflas olgusunun bir objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil ettiği kanaatindeyiz. Modern suç teorisinde suçun ön koşulları şeklinde bir ayırmadan söz edilmemektedir. Bu kavramın suç unsurları teorisinde hizmet ettiği bir kurum söz konusu değildir. Hileli tasarruf sonrası iflas olgusunun gerçekleşmesinin suçun tamamlanması yönünden farklılık arz etmesi, objektif cezalandırılabilme koşulunun suçun unsuru olduğu ve koşul gerçekleştiğinde suçun tamamlanacağı kabul edildiğinde söz konusu olacaktır. Kanaatimizce objektif cezalandırılabilme koşulu suçun unsuru olmadığından ve suçun tamamlanmasında etkisi olmadığından suçun ön koşulu değerlendirmesi yapmanın pratik bir faydası bulunmamaktadır. İflas kararı verildikten sonra gerçekleştirilen hileli tasarrufların hileli iflas suçu için sorumluluk teşkil etmesinin önünde teknik bir engel bulunmamaktadır. TCK m. 161/1'e göre malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflarda bulunan failin, bu tasarruflardan önce veya sonra iflasına karar verilmiş olması, suçun tamamlanmış olması bakımından önem arz etmemektedir⁹².

a. Teşebbüs

Doktrinde bir görüşe göre iflas kararından sonra gerçekleştirilen hileli tasarruflara ilişkin icra hareketlerinin tamamlanamaması halinde bu suç

⁸⁹ Evik, A. Hakan: Hileli İflas Suçu, Özel Ceza Hukuku Cilt IV-Malvarlığına Karşı Suçlar, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, s. 329.

⁹⁰ Evik, Özel Ceza Hukuku-Hileli İflas Suçu, s. 329.

⁹¹ Kızıllarlan, Hakan: Hileli ve Taksiratlı İflas Suçları, Seçkin Yayınları, Ankara 2006, s. 88.

⁹² *Toroslu/Toroslu*'ya göre malvarlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarrufların gerçekleştirilmesinden sonra verilen iflas kararı objektif cezalandırılabilme koşulu niteliğindedir. *Toroslu/Toroslu*, s. 482.

Doktrinde hileli iflas suçunun doğrudan somut tehlike suçu oluşturduğuna yönelik görüş de bulunmaktadır. Bkz. *Çoşkun*, Mahmut: İcra-İflas Suçları Disiplinsizlik Eylemleri ve Yargılama Usulü, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 264.

teşebbüse elverişli olacaktır⁹³. Diğer bir görüşe göre hileli tasarrufların iflas kararı verilmeden önce gerçekleştirilmesi halinde suç iflas kararı kesinleşince tamamlanmış sayılacağından⁹⁴ artık teşebbüsten söz edilemeyecektir. İflas kararından sonra seçimlik hareketlerin gerçekleşmesi durumunda ise teşebbüs söz konusu olabilecektir⁹⁵. Kanaatimizce bu hususta sonuca varabilmek için suçun ne zaman işlendiği meselesi açıklanmalıdır.

Yargıtay bazı kararlarında suçun işlendiği zamanın iflas kararının kesinleştiği tarih olduğuna hükmetmiştir⁹⁶. Son tarihli kararlarında ise yerinde olarak suçun hileli tasarruf gerçekleştiği zaman işlendiğine hükmetmiştir⁹⁷. Nitekim objektif cezalandırılabilme koşulu suçun unsuru olmadığından iflas olgusu gerçekleşmese de malvarlığın eksiltilmesine yönelik hileli davranışlar gerçekleşince suç tamamlanmış olacaktır. Bu nedenle iflas olgusu gerçekleştiğinde ancak hileli tasarrufların icrası tamamlanmadığında teşebbüs gündeme gelebilecektir. Hileli iflas suçu sırf hareket suçu olduğundan iflas koşulu gerçekleştiğinde hareket parçalara bölünebiliyorsa teşebbüsün mümkün olduğu kanaatindeyiz. Borçlunun hileli tasarruf olarak nitelendirilen tipik seçimlik hareketleri tamamlayana kadar suça teşebbüs mümkündür; örneğin borçlun mallarını kaçırmaması sırasında yakalanması halinde suç teşebbüs aşı-

⁹³ Bkz. **Coşkun**, s. 264.

⁹⁴ Suçun iflas olgusunun gerçekleştiği anda işlenmiş ve tamamlanmış sayılacağı görüşü için bkz. **Malkoç**, s. 2784.

⁹⁵ **Parlar/Hatipoğlu**, C. 3, s. 2671.

⁹⁶ Y15.CD, 2012/3353E., 2014/646K., 13.01.2014T. Karar için bkz. **Ersoy**, Hileli ve Taksirli İflas Suçları, s. 94; Suçun iflas kararının kesinleştiği tarihte işlenmiş sayılacağı görüşü için ayrıca bkz. **Önder**, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s. 404; İflas kararının verildiği anda suçun tamamlandığı görüşü için bkz. **Esen**, Sinan: Malvarlığına Karşı Suçlar Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s. 396.

⁹⁷ “5237 sayılı TCK.nın 161. madde gerekçesinde iflas kararının objektif cezalandırılabilme şartı niteliğinde olduğu açıkça belirtilmiş olup, dolayısıyla bir objektif cezalandırılabilme şartı olan iflas kararının suçun unsuru olmadığı, madde hükmünde de açıkça belirtildiği üzere kanun tarafından cezai yaptırıma bağlanan eylemin iflas etmek değil, iflas kararından önce veya sonra mal varlığını eksiltmeye yönelik hileli tasarruflar olduğu, bu çerçevede hileli iflas suçunun hileli tasarrufların gerçekleştirildiği anda tamamlandığı ve bu tasarruflardan önce veya sonra verilen iflas kararının sadece bu hileli tasarrufların cezalandırılabilirliği açısından etkili olduğu, diğer bir deyişle esasen cezai yaptırıma bağlanan eylemler hileli tasarruflar olduğundan, iflas kararı bu tasarruflardan sonra verilse bile, suçun hileli tasarrufların yapıldığı tarihte meydana geldiği ve dolayısıyla bu tarihte geçerli olan cezai hükümlerin uygulanması gerektiği, bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davaya konu en son hileli tasarruf eyleminin 2002 tarihinde yapıldığı anlaşılmalı tebliğnamedeki bozma düşüncesine iş-tirak edilmemiştir.” Y8.CD, 2019/9896E., 2019/8773K., 24.06.2019T.; Y23.CD, 2015/6116E., 2016/5370K., 27.04.2016T. **Ersoy**, Hileli ve Taksirli İflas Suçları, s. 94.

masında kalmış olacak, iflas koşulu gerçekleşmişse fail cezalandırılacaktır⁹⁸.

b. İştirak

İcra İflas Kanunu (İİK) m. 311/4'e göre "*Türk Ceza Kanununun iştirak hükümleri dışında kalsa dahi, müflisin aktifini azaltmak maksadiyle ona ait taşınır ve taşınmaz malları kısmen veya tamamen saklıyan veya kaçıran ve muvaza ile temellük eden veya bu hususlarda yataklık veya tavassut eden veya iflas masasına müracaat ile kısmen veya tamamen asılsız alacaklarını kaydettiren veya müflisin tediye kabiliyetini azaltmak maksadiyle kendi adına veya müstear adla ticari faaliyetlere girişen kimseler hakkında dahi aynı cezalar uygulanır.*"

İİK m. 311/3'te de alacaklıların müşterek rehini makamında olan mallarını tamamen veya kısmen kaçıran, gizleyen veya tahrip edenler müflisin evi halkından kimseler ise müflis gibi cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Ancak TCK ile zımnen yürürlükten kaldırılan İİK m.311'de öngörülen özel iştirak hallerinin hileli iflas suçunda uygulanabilmesi mümkün değildir. TCK sonraki kanunu niteliğindedir. TCK m. 5'e göre TCK'nın genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacaktır. TCK'da zaten var olan iştirake ilişkin genel hükümlere göre değerlendirme yapılmalıdır⁹⁹.

c. İçtima

Hileli iflas suçunda zincirleme suç ve aynı nev'iden fikri içtima hükümlerinin uygulanabilmesi mümkündür¹⁰⁰. Fikri içtima hükümlerinin de uygulanmasında iflas olgusunun bir kez gerçekleşmesi ile birden fazla gerçekleşmesi arasında fark bulunmayacaktır¹⁰¹. Koşul gerçekleştiğinde başka bir suç da tek fiil kapsamında işlenecek olursa farklı nev'iden fikri içtima gündeme gelebilecektir.

2. Taksirli İflas

Taksirli suçlarda durum farklıdır. TCK m 162'de de tacir olmanın gerekli kıldığı dikkat ve özenin gösterilmemesi dolayısıyla iflasa sebebiyet

⁹⁸ Işıka, s. 620.

⁹⁹ Işıka, s. 621.

¹⁰⁰ Ersoy, Hileli ve Taksirli İflas Suçları, s. 96.

¹⁰¹ Objektif cezalandırılabilme koşulunun birden fazla kez gerçekleşmesinin temel cezanın belirlenmesinde veri olarak kullanılmayacağı hususu daha sonra ayrıntılarıyla açıklanacaktır.

veren kişinin hakkında iflasa karar verilmiş olması halinin cezalandırılacağı düzenlenmiştir. Kanun koyucu taksirli iflasta objektif özen yükümlülüğüne aykırı davranışla iflasına sebebiyet veren kişiyi cezalandırma yolunu seçmiştir.

Taksirli suçlarda gerçekleşen sonucun hukuki niteliği tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş taksirli suçları sadece objektif özen yükümlülüğüne aykırı davranış ve hukuka aykırılığın varlığı ile açıklamaktadır ve neticeyi objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirmektedir¹⁰². Çoğunluk-taki görüş ise taksirli suçlarda objektif özen yükümlülüğüne aykırı davranmanın neticesini, suçun unsuru olarak değerlendirmektedir¹⁰³. Ancak burada iflas sonucunun niteliği hakkında karar verebilmek için taksirli suçlarda neticenin niteliği ile ilgili teorik tartışmadan ziyade kanun koyucunun lafzi iradesine odaklanmak gerektiği kanaatindeyiz. Kaldı ki taksirli iflas suçu, sırf hareket suçudur ve kanun herhangi bir neticenin meydana gelmesini aramamıştır. Kanun koyucu TCK m. 162'de tacir olmanın gerekli kıldığı dikkat ve özenin gösterilmemesi dolayısıyla iflasa sebebiyet verme fiilini suç olarak düzenlemiş, failin cezalandırılabilmesi için hakkında iflasa karar verilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Burada iflasa sebebiyet verici fiillerin kapsamını ortaya koyabilmek içinse İcra İflas Kanunu m. 310'da yer alan taksirli iflas hallerine bakmak gerekecektir. Nitekim söz konusu kanun hükmü taksiratlı iflas hallerini saymakla birlikte failin TCK'ya göre cezalandırılacağı atfında bulunmuştur. Kanun koyucu TCK m. 161'de olduğu gibi TCK m. 162'de de lafzen taksiratlı iflas olgusunu bir objektif cezalandırılabilme koşulu olarak öngördüğü sonucuna ulaşmak gerekmektedir¹⁰⁴.

a. Teşebbüs

TCK m. 35'te yalnızca kasten işlenebilen suçlara teşebbüs edilebileceği düzenlenmektedir. Ancak doktrinde *Erman* farklı bir gerekçeyle taksirli iflas suçuna teşebbüs edilemeyeceğini kabul etmektedir. Şöyle ki yazar, bu suçta iflasa karar verilmiş olmasını objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul etmektedir. Objektif cezalandırılabilme koşullarının yer aldığı suçlarda teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olamayacağı kabulünden ha-

¹⁰² **Koca/Üzülmez**, s. 210.

¹⁰³ **Koca/Üzülmez**, s. 210 (Koca/Üzülmez burada gerçekleşen sonucu objektif cezalandırılabilme koşulu olduğunu savunmakta ancak çoğunluk görüşün aksi yönde olduğunu belirtmektedirler).

¹⁰⁴ Aynı yönde bkz. **Ersöy**, Hileli ve Taksirli İflas Suçları, s. 106.

reket eden yazara göre taksirli iflas suçunda da bu nedenle teşebbüs hükümleri uygulanamayacaktır¹⁰⁵.

Kanaatimizce TCK m. 35'in lafzından hareketle taksirli iflas suçuna teşebbüs edilemeyeceği için objektif cezalandırılabilme koşulları ile teşebbüs ilişkisi kapsamında yargıya varmaya gerek kalmayacaktır¹⁰⁶.

b. İştirak

TCK m. 40/1 uyarınca taksirli suçlara iştirak edilemeyeceği için taksirli iflas suçunda da objektif cezalandırılabilme koşulu bağlamında iştirak değerlendirilmesi yapılamayacaktır.

c. İçtima

Zincirleme suçta “suç işleme kararı” arandığı için taksirli iflas açısından TCK m. 43/1 uygulanamayacak; ancak iflas koşulu gerçekleştiğinde fikri içtima hükümleri niteliği elverdiği ölçüde uygulanabilecektir.

B. Görevi Kötüye Kullanma Suçu

Kamu görevlisinin görevinin gereklerine icraî veya ihmalî olarak aykırı hareket etmek suretiyle “kişilerin mağduriyetine” veya “kamunun zararına neden olması” veyahut “kişilere haksız bir menfaat sağlaması” koşulunun netice mi yoksa objektif cezalandırılabilme koşulu mu teşkil ettiği hususu doktrinde tartışmalıdır¹⁰⁷. TCK m. 257'de değişiklik yapan 6086 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde bu koşullar, objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirilmiştir¹⁰⁸. Kanun koyucu doktrindeki bu belirsizliği aşmak adına gerekçede yer alan ifadelerle uygulamada birlik sağlamayı amaçlamıştır¹⁰⁹.

“Kişilerin mağduriyetine” veya “kamunun zararına neden olunması” veyahut “kişilere haksız bir menfaat sağlanması” koşulunun suçun neticesi olarak bir unsur niteliğinde kabul edilmesi¹¹⁰ halinde failin kastının bu neti-

¹⁰⁵ Erman, Sahir: Şirketler Ceza Hukuku, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul 1993, s. 200

¹⁰⁶ Ersoy, Hileli ve Taksirli İflas Suçları, s. 107.

¹⁰⁷ Yokuş Sevük, Handan: “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m. 257)”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 39, 2018, s. 283.

¹⁰⁸ Yokuş Sevük, s. 284.

¹⁰⁹ Yokuş Sevük, s. 284.

¹¹⁰ Kanunda aranan bu koşulların görevi kötüye kullanma suçunu zarar suçu niteliğine dönüştürdüğü görüşü hakkında bkz. Özbek, V. Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayınları, 17. Baskı, Ankara 2022, s. 1151.

ceyi de kapsamı gerekecektir. Bu koşulların objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirilmesi¹¹¹ halinde ise failin kastının bu koşulların gerçekleşmesini kapsamı gerekmeyecektir. Görevinin gereklerine aykırı davranan kamu görevlisi haksızlığı gerçekleştirmiş olacak; ancak kişilerin mağduriyeti veya kamunun zararı gibi koşullar sağlanmadıkça fail cezalandırılmayacaktır.

Kanaatimizce görevi kötüye kullanma suçunun TCK sistematığında düzenlendiği yer dikkate alındığında, söz konusu koşulların niteliği ortaya konabilecektir¹¹². Bu suç kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar arasında düzenlenmiştir. Korunan hukuki değer de aynı yönde kamu idaresinin kamu yararı doğrultusunda düzgün ve etkili bir biçimde işleminin ve bu yolla kamu hizmetinde sürekliliğin sağlanmasıdır. Buradan çıkan sonuç, kanun koyucunun görevin gereklerine aykırı davranmak veya ihmal göstermek bakımından bir zararın doğmasını aramadığı; ancak kamu görevlisinin cezalandırılabilmesini güçleştirmek istediğidir. Nitekim kamu hizmetinde sürekliliğin sağlanabilmesi adına kamu görevlilerinin kamu hizmetini sürdürmede sürekli ceza tehdidi ile karşılaşmalarında kamu yararı söz konusudur. Görevin gereklerine aykırı davranmak veya ihmal göstermekle haksızlık tamamlanmış olmakta, failin cezalandırılabilmesi için aranan koşullar, objektif cezalandırılabilme koşulu niteliği göstermektedir¹¹³. Nitekim görevin gereklerine aykırılık fiilini münferiden haksızlık teşkil edeceği noktasında bir beis bulunmamaktadır.

1. Teşebbüs

Doktrinde bir görüşe göre objektif cezalandırılabilme koşulu haksızlığın kapsamına dâhil olmadığından teşebbüs bakımından bu koşulların göz önünde bulundurulması mümkün değildir¹¹⁴. Bu nedenle görevi kötüye kullanma suçuna teşebbüs, görevin gereklerine aykırı davranışın icrasının tamamlanması safhasına kadar mümkündür. Doktrinde ileri sürülen objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçların teşebbüse elverişli olmadığı yolundaki görüşe katılmayan bu görüşe göre görevin gereklerine aykırı davranışa rağmen kamunun zararının, kişilerin mağduriyetinin veya kişilere haksız bir yarar sağlamanın söz konusu olmadığı hallerde teşebbüsten bahsedile-

---

¹¹¹ **Özgenç**, s. 753.

¹¹² Aynı yönde bkz. **Ersöy**, s. 238-239.

¹¹³ Aynı yönde bkz. **Ersöy**, s. 239.

¹¹⁴ **Üzülmez**, s. 210.

meyecektir¹¹⁵. Söz konusu koşullar netice unsuru olarak kabul edildiğinde¹¹⁶ bu neticeler gerçekleşince suç tamamlanmış olacaktır. Ancak görevin gereklerine aykırı hareket edilse bile mağduriyet, zarar veya menfaat neticesi gerçekleşmedikçe fiil teşebbüs aşamasında kalacaktır. Doktrinde bir görüşe göre mağduriyet, zarar veya menfaatin gerçekleşmesi objektif cezalandırılabilme koşulu¹¹⁷ olarak kabul edilirse bu suça teşebbüs mümkün olmayacaktır¹¹⁸.

Yargıtay ise bu suçta mağduriyet, zarar veya menfaati bir objektif cezalandırılabilme koşulu saymakta; ancak suçun bu koşullar gerçekleştiğinde tamamlandığını kabul etmektedir¹¹⁹. Yargıtay'ın yorumuna göre bu suça teşebbüs mümkün olabilecektir. Ancak doktrindeki genel görüş olan suçun işlendiği an suçun tamamlanacağı, objektif cezalandırılabilme koşulunun gerçekleşmesi ile suçun tamamlanması arasında irtibat bulunmaması noktasında hatalı sonuca ulaşılmış olacaktır.

Bir görüşe göre koşul gerçekleşmiş ancak icrası tamamlanamamış görevi kötüye kullanma suçunun icraî davranışla işlenebilen şekli teşebbüse elverişlidir; ancak ihmali davranışla işlenen ikinci fıkra kapsamında teşebbüs mümkün değildir¹²⁰. Bir görüşe göre görevi kötüye kullanma suçlarının, hareketlerin bölünebildiği ve dolayısıyla zararın veya yararın ortaya çıkmasının zamana bağlı olduğu her durumda teşebbüse elverişli kabul edilmesi gerekmekte ve “kişisel mağduriyet”, “kamu zararı”, “üçüncü kişi lehine haksız menfaat” kavramlarının, suçun hareket kısmı olan yetkinin kötüye kullanılması veya ihmali veya gecikmeli kullanılması ile eş zamanlı oluşmasının arandığı durumda, görevi kötüye kullanma ve ihmali suçlarının teşebbüse müsait olmadıkları ve ancak bu kavramlardan birisinin varlığının

¹¹⁵ Üzülmöz, s. 211.

¹¹⁶ Koçoğlu, Y. Gökçehan: Görevi Kötüye Kullanma Suçu, Seçkin Yayınları, Ankara 2021, s. 105.

¹¹⁷ Üzülmöz, İlhan: “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m. 257)”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, 2012, s. 199; Yokuş Sevük, s. 300; Koca/Üzülmöz, s. 393; Hakeri/Tekin, s. 370.

¹¹⁸ Bkz. Koçoğlu, s. 103.

¹¹⁹ “Bununla birlikte failin cezalandırılabilmesi için norma aykırı davranış yetmemekte; bu davranış nedeniyle, “kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olunması ya da kişilere haksız bir kazanç ya da suç tarihinden sonra yapılan değişiklik sonrası haksız bir menfaat sağlanması” gerekmektedir... Norma aykırı davranışın maddede belirtilen sonuçları doğurup doğurmadığının saptanabilmesi için öncelikle “mağduriyet”, “kamunun zarara uğraması” ve “haksız menfaat” kavramlarının açıklanması ve somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediklerinin belirlenmesi gerekmektedir.” YCGK, 2017/271E., 2017/278K., 16.5.2017T.

¹²⁰ Üzülmöz, s. 211.

tespiti halinde suçun oluşacağını kabul etmek gerekecektir¹²¹. Nitekim bu görüşte kanunda tanımlanan bu üç kavram, suçun ön şartı olarak nitelendirilmekte ve bu üç unsurun bulunmadığı hallerde veya norma aykırı davranışın bu üç sonuçtan birisine yol açmaması ihtimalinde görevi kötüye kullanma suçu doğmayacaktır. Bu üç unsur gerçekleşmedikçe de teşebbüsten söz edilemeyecektir.

Kanaatimizce icra hareketleri TCK m. 35 kapsamında tamamlanamamışsa mantık kuralları gereği kişilerin mağduriyeti, kamunun zararı veya haksız menfaat gerçekleşmeyecektir. Nitekim bu koşullar failin icra hareketi ile nedensel olarak bağlıdır¹²². Ancak bu nedensellik, suçun maddi unsurları kapsamında değil, bir korelasyon ilişkisi olarak algılanmalıdır. Failin sebep olduğu söz konusu üç olgu, failin görevin gereklerine aykırı davranması veya ihmal etmesi ile sıkı bir irtibat içindedir. Somutlaştırmak gerekirse fail elverişli hareketlerle görevin gereklerine aykırı hareket edecekken kendisinden kaynaklanmayan sebeplerle hareketi tamamlayamamıştır. Failin teşebbüsten cezalandırılabilmesi için kamunun zararı gibi objektif cezalandırılabilme koşulları gerçekleşmiş olmalıdır. Ancak kamunun zarara uğramasının, görevin gereklerine aykırı davranışın gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkabileceği gerçekliği karşısında teşebbüsten bahsetmek mümkün olmayacaktır. Bu koşullar objektif cezalandırılabilme koşulu olsa da görevin gerekleri neticesinde ortaya çıkabilecek nitelikte koşullardır. Ancak bu husus bu koşulların netice olarak değerlendirilmesini gerektirmeyecektir.

2. İştirak

İştirak hükümleri bakımından değerlendirmek gerekirse görevi kötüye kullanma, kamu görevlileri tarafından işlenebilen özgü bir suç niteliğindedir. Kamu görevlisini, görevinin gereklerine aykırı davranmaya karar verdiren veya kamu görevlisinin fiiline, bu fiilin işlenmesini kolaylaştırıcı nitelikte bir katkıda bulunan kişiler ise azmettiren ve yardım eden olarak suça katılmış sayılacaklardır (TCK m. 40/2)¹²³. Görevi kötüye kullanma suçunda haksız menfaat suç ortaklarından yalnız birisi tarafından sağlansa bile bütün şerikler cezalandırılabilir¹²⁴.

¹²¹ Şen, Ersan, “Görevi Kötüye Kullanma ve Zimmet Suçları”, <http://www.hukukihaber.net/gorevi-kotuye-kullanma-ve-zimmet-suclarimakale,3854.html> E.T: 12.12.2021.

¹²² Aynı yönde bkz. Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara 2019, s. 978.

¹²³ Üzülmez, s. 212.

¹²⁴ Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 669.

3. İçtima

TCK m. 257 hükmündeki “*Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında*” ifadesiyle bu suç bir tali norm olarak vücut bulmaktadır. Görevin kötüye kullanılmasına yönelik davranışlar başka bir suç teşkil etmekteyse görünüşte içtima ilkesi kapsamında TCK m. 257’den sorumluluk gündeme gelmeyecektir¹²⁵.

İcrai veya ihmali davranışla işlenebilen görevi kötüye kullanma suçunun zincirleme suç şeklinde işlenmesi mümkündür¹²⁶. Örnek vermek gerekirse aynı kişi hakkında verilen atama ve görevlendirme işlemlerinin iptaline ilişkin mahkeme kararlarının kamu görevlisi tarafından, bir suç işleme kararının icrası kapsamında farklı tarihlerde yerine getirilmemesi durumunda, kamu görevlisi iki ayrı görevi kötüye kullanma suçundan ayrı ayrı cezalandırılmayacak olup tek bir görevi kötüye kullanma suçundan (TCK m. 257/2) verilecek ceza, TCK m. 43/1 uyarınca artırılacaktır¹²⁷. Fikri içtima noktasında tek fiille birden fazla kez objektif cezalandırılabilme koşulunun gerçekleşmesi gerekmecektir. Bu koşullar fiile bağlı olduğundan koşulun bir ya da birden fazla kez gerçekleşmiş olmasının temel cezanın belirlenmesinde etkili olacağına kabulü, kusur prensibine aykırı olacaktır.

C. Somut Tehlike Suçları

Doktrinde somut tehlike suçlarında tehlikenin hukuki niteliği tartışmalıdır. Somut tehlike suçlarında tehlikeye yol açan fiilden dolayı faile ceza verilebilmesi için somut tehlikenin gerçekleşmesinin aranması gerektiğini savunan görüşe göre somut tehlikenin somut olayda gerçekleşmiş olması, objektif cezalandırılabilme koşuludur¹²⁸. TCK m. 170-173, 175-179, 216,

¹²⁵ Görünüşte içtima gerçek anlamda suçların veya cezaların içtimai kapsamında yer almaktadır. Görünüşte içtimada birden fazla fiilin içtiması söz konusu değildir. Birden fazla fiilden sadece birinin ceza sorumluluğu doğurması noktasında mevcut birleştirme (içtima) görünüştedir.

¹²⁶ “*Somut olayda görevi kötüye kullanma suçunun "kişilerin mağduriyeti" unsuru gerçekleştiğinden, bir suç işleme kararıyla bazıları tutuklu olmak üzere birçok dosyada ya hiç bir işlem yapmamak ya da yapılması gereken işlemleri geç yerine getirmek biçiminde gerçekleşen ve kişilerin mağduriyetine neden olan fiillerin, zincirleme şekilde ihmali suretiyle görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu ve Özel Dairece sanığın, 5237 sayılı TCK'nun lehe kabul edilen 6086 sayılı Kanun ile değişik 257/2 ve 43/1. maddeleri uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesinin isabetli olduğu kabul edilmelidir.*” YCGK, 2012/4-1283E., 2014/430K., 21.10.2014T. **Yokuş Sevük**, s. 301.

¹²⁷ Y5.CD, 2014/9432E., 2017/4136K., 2.10.2017T. **Yokuş Sevük**, s. 302.

¹²⁸ **Özgenç**, Genel, s. 222-223, 753, 754; *Koca/Üzülmez*, somut tehlikenin haksızlık tipine dahil bir unsur olarak görülemeyeceğini savunmakla birlikte failin cezalandırılabilmesi

217, 220, 319'de düzenlenen suçlar somut tehlike suçuna örnek olarak gösterilmektedir¹²⁹. Somut tehlikenin objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil ettiği görüşünün dayanak noktası, ceza siyaseti noktasında fiilin, somut tehlike gerçekleşmeden de haksızlık teşkil ettiğidir¹³⁰. Bu yönde bir görüşe göre kanuni tarife uygun fiil, somut tehlike dışında başlı başına haksızlık teşkil etmektedir. Bu nedenle somut tehlike haksızlık alanından bağımsız olarak objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirilmektedir¹³¹.

Türk hukukunun aksine Alman hukukunda hâkim görüşün somut tehlikenin netice unsuru teşkil ettiği yönünde olduğu ifade edilmektedir¹³². Kanaatimizce somut tehlike suçlarının haksızlık alanından bağımsız şekilde değerlendirilmesi yerinde değildir. Burada, tipik fiilin belirsiz ve muğlak olmasının, somut tehlikenin varlığını aramakla haksızlığın ne şekilde sınırlandırılacağına ortaya konması amaçlanmaktadır¹³³. Ancak somut tehlikenin gerçekleşmesiyle bu belirsizlik ve muğlaklık ortadan kalkacak, suç unsurlarıyla tamamlanmış olacaktır. Bu nedenle Alman hukukunda ağırlıklı olarak savunulduğu gibi somut tehlikenin suçun unsuru olan netice teşkil ettiği kanaatindeyiz¹³⁴.

Somut tehlikenin bizzat meydana gelmesini objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul eden görüş¹³⁵ benimsendiğinde somut tehlike neticesi gerçekleşmedikçe fail, teşebbüs aşamasında kalmış fiilden ötürü cezalandırılmayacaktır ve failin kastının bu somut tehlike neticesini kapsamaması gerekmeyecektir¹³⁶. Somut tehlike suçlarında tehlike gerçekleşmeden haksızlığın tamamlanamayacağını savunan görüşte somut tehlike suçlarına teşebbüsün uygulanırlığı hususu özellik genel hükümlerden ayrılma noktasında farklılık arz etmeyecektir. Konunun detaylı bir şekilde incelenip ortaya konabilmesi için doktrinde en fazla örneğe konu edilen TCK m. 170/1 üzerinden gidilebilir.

TCK m. 170/1'de failin yangın çıkarma, bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olma, silahla ateş etme veya

---

için tehlikenin gerçekleştiğinin objektif olarak belirlenmesinin yeterli olduğu görüşündedir. Bkz. **Koca/Üzülmez**, Genel, s. 121.

¹²⁹ **Koca/Üzülmez**, Genel, s. 121.

¹³⁰ **Ersay**, Tehlike Suçları, s. 42.

¹³¹ **Dülger**, s. 354.

¹³² **Ersay**, Tehlike Suçları, s. 42.

¹³³ **Ersay**, Tehlike Suçları, s. 42.

¹³⁴ Aynı yönde **Ersay**, Tehlike Suçları, s. 42.

¹³⁵ **Koca/Üzülmez**, Genel, s. 121.

¹³⁶ **Koca/Üzülmez**, Genel, s. 121.

patlayıcı madde kullanma hareketlerinden dolayı cezalandırılabilmesi için bu hareketlerin “*kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda*” gerçekleştirilmesi gereği aranmıştır. Somut tehlikenin meydana gelmesini objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendiren görüşe göre failin TCK m. 170/1’den dolayı cezalandırılabilmesi için söz konusu fiilin; kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli bir durum ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratması gerekecektir. Somut tehlikenin gerçekleşmesini tipikliğin maddi unsurlarından netice olarak kabul eden görüşe göre ise somut tehlikenin gerçekleşmesi ile suç tamamlanmış olacaktır. Ancak soyut tehlike suçlarının bir alt kategorisi olarak değerlendirilen potansiyel tehlike suçları ayrımında ise farklı bir sonuca ulaşılabilecektir¹³⁷. Nitekim bu suç soyut tehlike suçu altında kategorize edildiğinde teşebbüs, iştirak ve ıçtima ilişkisi bakımından özellik arz eden bir husus bulunmayacaktır.

Suçun kanuni tanımında “*elverişlilik*” unsuruna yer veren suç tiplerinde potansiyel tehlike suçlarından bahsedilebilir¹³⁸. Elverişlilik unsuru fiilin somut bir tehlike meydana getirmesi kapsamında değil somut tehlike meydana getirmeye elverişli olması noktasında aranmaktadır¹³⁹. Ancak kanun ifadesinde yer alan her elverişlilik unsuru da bu kapsamda değerlendirilemez¹⁴⁰. Buna en somut örneği gizliliğin ihlali suçu oluşturmaktadır.

TCK m. 285’te soruşturmanın gizliliğini alenen ihlal eden kişinin cezalandırılacağı ifade edilmiştir. Devamında bu suçun oluşabilmesi için soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğinin açıklanması suretiyle suçlu sayılmama karinesinden yararlanma hakkının veya haberleşmenin gizliliğinin veyahut özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi ya da soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğine ilişkin olarak yapılan açıklamanın maddi gerçeğin ortaya çıkmasını engellemeye elverişli olması gerektiği düzenlenmiştir. Doktrinde elverişlilik düzenlemesinin objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil ettiğine ilişkin bir görüş bulunmaktadır¹⁴¹. Bu görüşün temeli; soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğine ilişkin açıklamanın maddi gerçeğin ortaya çıkmasını engellemeye elverişli olması gerekliliğinin somut

¹³⁷ Ersoy’un bu suçun potansiyel tehlike suçu olduğu görüşüne katılmaktayız. Bkz. Ersoy, Uğur: “Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 1, S. 41, 2020, s. 54-55.

¹³⁸ Ersoy, Tehlike Suçları, s. 49.

¹³⁹ Ersoy, Tehlike Suçları, s. 49.

¹⁴⁰ Ersoy, Tehlike Suçları, s. 49.

¹⁴¹ Bkz. Ergan, Aykut: “Gizliliğin İhlali Suçu (TCK m. 285)”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 8, S. 22, 2013, s. 127.

bir tehlike oluşturacağına dayanmaktadır. Tehlikeye neden olan fiilden failin cezalandırılabilmesi için somut tehlikenin gerçekleşmesi gerekecektir¹⁴². Bu kapsamda bu görüşe göre suçun konusu üzerinde somut tehlikenin gerçekleştirilmesi halinde cezalandırılabilme mümkün olacağından elverişlilik objektif bir cezalandırılabilme koşulu niteliğindedir. Ancak kanaatimizce bu suç tipinde yer alan elverişlilik koşulu, somut bir tehlikenin meydana gelmesi şeklinde değerlendirilmemelidir¹⁴³. Potansiyel tehlike suçlarında tipik hareketin tehlikeyi meydana getirmeye elverişli olması aranırken hareketin özelliği olan elverişlilikte, hareketin neticeyi meydana getirmeye objektif olarak uygun olması aranmaktadır¹⁴⁴. Kanun koyucu söz konusu suç tipinde soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğine ilişkin açıklamanın maddi gerçeğin ortaya çıkmasını engellemeye elverişli olması gerektiğini düzenlemekle basit, ilk bakışta anlaşılabilen veya detaylı bir araştırma yapılmasını gerektirmeyen açıklamaların suçun oluşumu bakımından önemli olmadığını vurgulamaktadır. Buradaki elverişlilik koşulunun elverişli hareket (TCK m. 35) kapsamında değerlendirilmesi daha yerinde olacaktır. Bu nedenle bu suçta elverişlilik koşulunun bir objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil etmediği; bu kapsamda da bu suçta teşebbüs, iştirak ve içtima hükümlerinin uygulanmasında özellik arz eden bir husus bulunmadığı kanaatindeyiz¹⁴⁵.

Tehlike suçları ve objektif cezalandırılabilme koşulu ilişkisi bakımından verilmesi gereken diğer bir örnek de 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un 13. maddesinin 4. ve 5. fıkralarında öngörülen suçlarda "müsabaka veya antrenman düzeninin bozulması" koşulunun aranması ve bu koşulun, objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil ettiğine yönelik Yargıtay uygulamasıdır: "6222 sayılı Kanun'un 13/4. maddesine göre, anılan Kanun'un 12. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamına giren alet veya maddeleri spor alanında kullanan kişi, bu suretle müsabaka düzeninin bozulması halinde, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Burada, anılan Kanun'un 13/2. maddesinden farklı olarak, esasen bulundurulması yasak olmamakla beraber kesici, ezici, bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddeleri spor

¹⁴² Ersan, s. 127.

¹⁴³ Gizliliğin ihlali suçunda elverişlilik koşulunun maddi unsur kapsamında değerlendirilmesi gerektiği hakkında benzer yönde görüş için bkz. Bekar, s. 273.

¹⁴⁴ Ersoy, Tehlike Suçları, s. 52.

¹⁴⁵ Ersan gizliliğin ihlali suçunda elverişlilik koşulunu objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirdiği için bu suçta teşebbüs, iştirak ve içtima hükümlerinin uygulanabilirliğini tartışmıştır. Bkz. Ersan, s. 137-142.

*alanında kullanan kişinin bu suretle müsabaka düzeninin bozulmasına yol açması cezalandırılmaktadır. Bu suç açısından, müsabaka düzeninin bozulması objektif cezalandırılabilme şartını teşkil etmektedir. Failin kastının müsabaka düzeninin bozulmasını kapsamaması, bu suçta aranmayacağından, fail bu alet veya maddeleri spor alanında kullanmakla müsabaka düzeninin bozulmasını öngörmüş olmasa bile bu madde çerçevesinde cezalandırılacaktır.*¹⁴⁶

Yargıtay yakın tarihli kararlarında söz konusu suçları hem somut tehlike suçu olarak nitelemekte hem de aynı kararda bu suçlarda aranan koşulun objektif cezalandırılabilme koşulu olduğunu ifade etmektedir; ancak somut tehlike suçu ile objektif cezalandırılabilme koşulu arasındaki ilişkiyi açıklamamaktadır.¹⁴⁷

Yargıtay'ın müsabaka ve antrenman düzeninin bozulmasının¹⁴⁸ objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil ettiği görüşü kabul edildiğinde 6222 sayılı Kanun m. 13/4 bakımından yasak maddelerin kullanılmasıyla; 6222 sayılı Kanun m. 13/5 bakımından yasak olmayan maddelerin kullanılmasıyla haksızlık gerçekleşmiş olacaktır. Bu müsabaka veya antrenman düzeninin bozulması objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edilirse TCK'nın temel felsefesini oluşturan kusur prensibiyle çelişki ortaya çıkacaktır.

Konunun anlaşılır kılınması için ilgili suç düzenlemelerinden bahsetmek yerinde olacaktır. 6222 sayılı Kanun m. 13/2'ye göre bulundurulması suç teşkil etmeyen bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddeleri müsabaka, seyir, özel seyir ve antrenman alanları ile takım veya taraftarların toplu olarak seyahat ettikleri araçlara sokan kişi cezalandırılır. 6222 sayılı Kanun m. 13/3'ye göre bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddeleri seyircilere temin etmek amacıyla müsabaka, seyir, özel seyir ve antrenman alanları ile takım veya

¹⁴⁶ Y19.CD, 2018/463E., 2018/10434K., 16.10.2018T.; Aynı yönde bkz. Y19.CD, 2018/1453E., 2018/4519K., 16.04.2018T.

¹⁴⁷ “Bu Kanunun 13. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen somut tehlike suçu bakımından, müsabaka düzeninin bozulması objektif cezalandırılabilme şartı olarak kabul edilmektedir. Failin kastının müsabaka düzeninin bozulmasını kapsamaması bu suçta aranmayacağından, fail, bu alet veya maddeleri spor alanında kullanmakla müsabaka düzeninin bozulmasını öngörmüş olmasa bile bu madde çerçevesinde cezalandırılacaktır.” Y19.CD, 2016/8336E., 2017/11532K., 25.12.2017T.

¹⁴⁸ Yargıtay müsabaka düzeninin bozulmasını şu şekilde açıklamaktadır: “Kanunun amaç ve kapsamı dikkate alınarak, müsabaka düzeninin bozulması, belli bir yer ve zaman diliminde başlayan sportif karşılaşmanın veya yarışmanın olağan akışının dışarıdan yapılan müdahale ile durdurulmasını ifade etmektedir.” Y19.CD, 2016/5114E., 2017/10074K., 27.11.2017T.

tarafklarının toplu olarak seyahat ettikleri araçlara sokan veya bu yerlerde seyircilere temin eden kişi cezalandırılır. 6222 sayılı Kanun m. 13/4'e göre bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddeleri müsabaka, seyir veya antrenman alanlarında kullanarak müsabaka veya antrenman düzeninin bozulmasına sebebiyet veren kişi cezalandırılır. 6222 sayılı Kanun m. 13/5'e göre müsabaka, seyir veya antrenman alanlarına sokulması yasak olmayan maddeleri kullanarak müsabaka veya antrenman düzeninin bozulmasına sebebiyet veren kişi, fiili daha ağır bir cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde cezalandırılır.

6222 sayılı Kanun m. 13/2, 13/3 ve 13/4 kapsamında bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddelerin bulundurulması veya kullanılması ile ilgili haksızlık belirlemesi yapılmıştır. 6222 sayılı Kanun m. 13/5 için ise müsabaka veya antrenman alanına sokulması yasak olmayan (ayrıca m. 12/1-b kapsamında bereleyici veya delici aletler ile patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı madde niteliği haiz olmayan), örneğin su şişesi, alet ve maddelerin kullanılmasının haksızlık teşkil edeceği anlaşılmaktadır. Bu alet ve maddelerin kullanılması müsabaka ve antrenman düzenini bozarsa cezai sorumluluğun gündeme geleceği ifade edilmiştir.

Söz konusu alana yasak olmayan bir maddenin sokulması ve kullanılması ancak müsabaka ve antrenman düzeninin bozulmamış olması halinde haksızlığın gerçekleştiği ancak cezalandırılabilmenin söz konusu olmayacağını savunmak doğru olmayacaktır. Bu kişilerin özellikle beşinci fıkra bakımından yasak olmayan bir maddeyi alana sokması ve kullanması ancak düzenin bozulmaması halinde düzen bozulması olgusu objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edildiğinde bu kişiler hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararına hükmetmek ceza adaletiyle bağdaşabilir nitelikte değerlendirilemeyecektir.

Kanaatimizce düzen bozulması olgusu somut tehlike de oluşturmaktadır. Bu olgu, kanun koyucu tarafından netice olarak suçun unsuru kılınmıştır¹⁴⁹. Ayrıca bu koşullar objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirildiğinde yasak olmayan eşyanın kullanılması fiilinin tamamlanamaması ancak müsabaka ve antrenman düzeninin bozulması olgusunun bir arada bulunması mantıklı olmayacağından teşebbüs incelemesi yapmak da mümkün olmayacaktır. Aynı şekilde iştirak ve içtima bakımından da değerlendirme sağlıklı bir sonuca ulaştırmayacaktır.

¹⁴⁹ Kanun maddesinde "sebebiyet verme" ifadesinin de gramatik yorumla netice olarak değerlendirilmesi gerektiğine argüman olabileceği kanaatindeyiz.

Örnek üzerinden görüşümüzü açıklamak gerekirse failin taraftarı olduğu takım kazanırken yasak olmayan maddeyi kullanması, örneğin konfeti patlatması, halinde kastının müsabaka düzeninin bozulmasına yönelik olmadığı ve neticenin kastını karşılamadığı düşünülebilir. Bu veya bunun daha vahim nitelik taşıdığı hallerde maç ertelenmesi sonucu doğabilir. Maç ertelenmesi veya iptali gibi vahim nitelikte müsabaka ve antrenman düzeninin bozulması sonucu doğacaksa failin bu neticenin gerçekleşeceğini bilmediği söylenemeyecektir¹⁵⁰. Nitekim doğacağı muhakkak olan neticenin bilinmediğini savunmak eşyanın doğasına aykırı olacaktır¹⁵¹. Bu kapsamda da müsabaka veya antrenman düzeninin bozulması olgusunun netice olarak değerlendirilmesi gerekecektir.

D. Objektif Cezalandırılabilme Koşulu Teşkil Etmediğini Savunduğumuz Diğer Suçlar

1. Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar

TCK m. 340-342 arasında yer alan yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlar bakımından aranan karşılıklılık koşulunun (TCK m. 343) bir objektif cezalandırılabilme koşulu olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Karşılıklılık koşulunu objektif cezalandırılabilme koşulu sayan görüşe¹⁵² göre bir kimse, yabancı devlet başkanına karşı suç teşkil eden bir fiil gerçekleştirdiğinde, yabancı devlet bayrağına veya diğer egemenlik alametlerine karşı hakaret ettiğinde ya da yabancı devlet temsilcilerine karşı görevlerinden dolayı suç teşkil eden bir fiil gerçekleştirdiğinde, karşılıklılık koşulu mevcut değilse bu suçlar cezalandırılmayacaktır. Nitekim karşılıklılık koşulunun temelinde ceza hukukunu doğrudan ilgilendirmeyen, devletin dış politikasına ilişkin dinamikleri yatmaktadır.

Karşılıklılık koşulunu objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirmeyen, muhakeme koşulu olarak değerlendiren görüşe¹⁵³ göre ise ger-

¹⁵⁰ Kanaatimizce kast esasen bilme unsurundan oluşmaktadır. Doğrudan kast-olası kast ayrımında parametre bilmenin yoğunluğudur. Neticeye yönelik kast, isteme ile belirlendiğinde neticenin gerçekleşeceği ve muhakkak olduğu bilgisini haiz olan kişinin neticeyi istememesi veya kabullenmemesi halinde cezai sorumluluğundan söz edilemeyecektir. Bu ise ceza adaleti bakımından olumsuz sonuçların doğmasına sebebiyet verecektir.

¹⁵¹ Müsabaka veya antrenman düzeninin bozulabileceğinin öngörülememesi halinde ise basit taksir gündeme gelecektir. Ancak kanunda bu suçun taksirli hali düzenlenmiş değildir. Bu nedenle de cezai sorumluluktan söz edilemeyecektir.

¹⁵² Artuk/Gökçen/Alşahin, s. 24; Koroşec, s. 150; Dönmezer/Erman, s. 16; Dülger, s. 874.

¹⁵³ Koca/Üzülmez, s. 376.

çektirilen hareket, unsurları bazında suç teşkil etse de cezalandırma politikası gereği bir muhakeme koşulundan bahsedilebilir¹⁵⁴. Aksi görüşe göre ise bu görüş kabul edildiğinde cezalandırılabilmesi mümkün olmayan bir hareketin cezalandırılabilmesi söz konusu olacaktır¹⁵⁵. Muhakeme koşulları, suçun oluşmasından sonra suçtan zarar görenin veya yetkili merciin iradesiyle kullanılabilen hak ve yetkiler olarak tanımlanır. Karşılıklılık koşulunun fiilin gerçekleşmesinden sonra yabancı devletin kanununa eklenmesi ve soruşturma veya kovuşturmayaya başlanmasının kabulü fail aleyhine sonuçlar doğuracaktır. Karşılıklılık koşulunun objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabulü hâlinde suçta ve cezada kanunilik ilkesi gündeme geleceğinden, geçmişe yönelik uygulamanın da önüne geçilecektir¹⁵⁶. Kanaatimizce haksızlığın oluşumu ve fiilin cezalandırılabilmesini ilgilendiren objektif cezalandırılabilme koşulunun niteliğinin belirlenmesinde suçun muhakemesi ve geçmişe yürümeme ilkeleri üzerinden belirleme yapmak yerinde olmayacaktır. Lehe uygulama ve derhal uygulama kuralı ile objektif cezalandırılabilme koşulu yönünden değerlendirme yapmak yerine haksızlığın gerçekleşmesi ile cezalandırılabilmesi üzerinden sonuca varılması daha yerinde olacaktır. Nitekim muhakeme koşulu usule ilişkin olup objektif cezalandırılabilme koşulları maddi ceza hukuka ilişkindir, muhakeme koşulunun failin suçluluğuyla irtibatı söz konusu değildir¹⁵⁷. Bu nedenle karşılıklılığın muhakeme koşulu niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Failin ceza muhakemesiyle ilişkisini kesen, cezasını etkileyebilecek muhakeme değişiklikleri TCK m. 7/1 ve m. 7/2'deki maddi ceza hukukuna dair zaman bakımından uygulama rejimi kapsamında mütalaa edilebilse de bu hallerde haksızlığın içeriği noktasında bir değeri haiz değildirler. Haksızlığın muhtevasını belirlemekten ziyade cezaya layık olma durumunu ilgilendirirler. Lehe uygulama vb. argümanlar objektif cezalandırılabilme koşulu tespitinde veri olarak kullanılabilsa soruşturma izni, kovuşturma izni vb. muhakeme koşullarının da objektif cezalandırılabilme niteliği tartışmasının önünü açmak gerekecektir. Kanaatimizce muhakeme koşulları ile objektif cezalandırılabilme koşullarının söz konusu argümanlar üzerinden tespiti doğru sonuçlara ulaşmanın önünde engel teşkil edecektir. Bu yönüyle bu koşulu içeren suçların teşebbüs, iştirak ve içtima hükümlerinin uygulanması noktasında özellik arz eden bir durumu da bulunmayacaktır.

¹⁵⁴ **Özgenç**, Genel, s. 754.

¹⁵⁵ **Kangal**, s. 160.

¹⁵⁶ **Kangal**, s. 160.

¹⁵⁷ **Artuk/Alşahin**, s. 25.

2. Gıyapta Hakaret Suçu

Hakaret suçunun düzenlendiği TCK m. 125/1'in son cümlesine göre: “Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.” Doktrinde ihtilatın hukuki niteliği iki temel görüşe dayanmaktadır. İlk görüşe göre ihtilat (iletişim kurulması), gıyapta işlenen hakaret suçunda bir objektif cezalandırılabilme koşulu niteliğindedir¹⁵⁸. İkinci görüşte ise ihtilat suçun unsuru olarak kabul edilmektedir¹⁵⁹. İhtilatı suçun unsuru olarak kabul eden görüşe göre ihtilat failin kastına dahildir ve ihtilat koşulu esasen suçun niteliğine ilişkindir¹⁶⁰. Bu görüşte haksızlığın kapsamında değerlendirilen ihtilatın gerçekleşmesiyle haksızlık tamamlanacağı için kanun koyucu, bu koşulu suçun niteliğine ilişkin öngörmüştür¹⁶¹. İhtilat bu anlayışta hareketle bağlantılı bir unsur olacağından nedensellik bağı incelemesinin de yapılması gerekecektir¹⁶².

İhtilat unsuru hakaret suçunda objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edildiğinde failin kastının ihtilat unsurunu kapsamaması gerekmez. Failin, hakaretimiz ifadelerinin mağdurun onur, şeref ve haysiyetini zedeleyeceğini bilmesi yeterli olacak ayrıca ihtilatın gerçekleştiğini bilmesi aranmayacaktır¹⁶³. İhtilatı suçun unsuru kapsamında değerlendiren görüşe göre ise

¹⁵⁸ **Özgenç**, s. 752; **Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır**, Özel Hükümler, s. 531; Bu ihtilat koşulunun Anayasa'nın başlangıç hükümlerine, 2. ve 5. maddelerine aykırılık iddiası Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilmemiştir (AYM, 2006/136E., 2008/3K., 03.01.2008T). **Kangal**, s. 160-161; **Koca/Üzülmez**, Özel Hükümler, s. 481;

Doktrinde *Tulay*'a göre, ihtilat unsuru objektif cezalandırma şartı olarak kabul edilirse, kanun koyucunun cezalandırma alanını sınırlandırma gayesinin karşısında – suçun niteliği gereği – failin, eylemin yayılmasını istemediği halde cezai sorumluluğu doğacaktır. Bu noktada objektif cezalandırma şartının cezalandırma alanını daraltması özelliği ile TCK m. 125'te yer alan ihtilat şartının nitelik bakımından uyumadığı görülmektedir. Bu kapsamda *Tulay*, Alman Ceza Kanunu'nun 186. paragrafında olduğu gibi ihtilat şartı öngören hakaret suçunun seçimlik olarak değil ayrı bir suç olarak düzenlenmesi gerektiği önerisinde bulunmaktadır. Bkz. **Tulay**, M. Emre: “Kast Unsuru ve Cezalandırılabilme Şartı Ekseninde Hakaret Suçu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3, 2019, s. 584,585.

Aynı şekilde TCK m. 130/1'de kişinin hatrasına hakaret suçunda en az üç kişi ile ihtilat koşulunun da bir objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil ettiğini savunan görüşler de bulunmaktadır. **Cankurt**, s. 154.

¹⁵⁹ **Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, M. Ruhan/**Önok**, Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2021, s. 653.

¹⁶⁰ **Arisoy**, Mine: “Hakaret”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 72, 2007, s. 168.

¹⁶¹ **Tulay**, s. 582.

¹⁶² **Türay**, Aras/**Erdoğan**, İrmak: “Gıyapta Hakaret Suçunda İhtilatın Hukuksal Niteliği”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 2, 2019, s. 1355.

¹⁶³ **Tulay**, s. 582.

kastın suçun unsurlarından biri olan ihtilatı da kapsamı gerekecektir. Failin hakaret fiilinde bulunurken ihtilatı da bilmesi gerekecektir. Yargıtay da genel olarak kararlarında ihtilatı kastın kapsamında değerlendirmektedir¹⁶⁴.

Doktrinde ihtilatı objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendiren bir görüşte verilen bir örneğe göre hakaretimiz ifadeler içeren bir iletinin üçüncü kişilere yayılması amacıyla bir kişiye gönderilmesi ve bu kişi tarafından üç veya daha fazla kişiye iletinin yayılması durumunda ihtilat gerçekleşmiş sayılmalıdır¹⁶⁵. Ancak failin kastının objektif cezalandırılabilme koşullarını kapsamı gerekeceği için bu iletinin yayılması hususunda failin iradesini aramaya da gerek yoktur. Failin yayma kastı olmasa dahi fiile ilişkin olan ihtilat, en az üç kişi tarafından iletinin içeriği öğrenilince gerçekleşmiş olacaktır.

İhtilat, objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirildiğinde fail hakaretimiz ifadeleri bir kişiyle ihtilat etmiş olsa bile bu ifadeler ihtilat edilen kişi tarafından iki kişiye daha yayıldığında gerçekleşmiş sayılacaktır¹⁶⁶. Kişinin hakaretimiz ifadeleri üç kişiye duyurma noktasında bilme iradesi yoksa, kendi iradesinden bağımsız bir olguya dayalı olarak cezalandırılması kusur prensibine aykırılık oluşturacağı için ihtilatın suçun unsuru olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz¹⁶⁷. TCK m. 125'in lafzında da "*failin üç kişiyle ihtilat edilerek gerçekleştirilmesi*" ifadesiyle ihtilatın hareketin işlenişinde bir unsur olarak yer aldığı sonucu doğmaktadır¹⁶⁸. Bu da ihtilatın kast kapsamında olmasını gerektirmektedir. Madde metninde geçen "*cezalandırılabilmesi için*" ifadesinin ihtilatın objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirilebilmesi için yeterli bir veri teşkil etmediği kanaatindeyiz¹⁶⁹. Nitekim lafızda en başta ihtilat, fiilin gerçekleştirilmesi aşamasıyla bağdaştırılmış ve manevi unsuru ilgilendiren bir kavram olarak tanıtılmıştır.

¹⁶⁴ "Suçun huzurda işlenmiş olması mutlaka fail ile mağdurun fiilin işlendiği sırada yüz yüze olmasını gerektirmez. Şayet fail, fiili işlediği sırada mağduru hedef alan hakaretinin mağdur tarafından da doğrudan algılanabileceğini biliyor ve istiyorsa, bu durumda da suç huzurda işlenmiş sayılacaktır... fail ancak ihtilat kastıyla hareket etmiş ve şartları oluşmuş ise, gıyapta hareket suçundan cezalandırılabilir." Y18.CD, 2016/10797E., 2018/16363K., 4.12.2018T. Karar için bkz. **Tulay**, s. 582; **Hakeri/Tekin**, s. 253.

¹⁶⁵ Bkz. **Koca/Üzülmez**, Özel Hükümler, s. 482.

¹⁶⁶ **Hakeri/Tekin**, s. 253.

¹⁶⁷ Aynı yönde **Türay/Erdoğan**, s. 1367.

¹⁶⁸ **Türay/Erdoğan**, s. 1368.

¹⁶⁹ Aynı yönde **Türay/Erdoğan**, s. 1368.

İhtilat için teşebbüs, iştirak ve içtima incelemesi yapmak, ihtilatın hukuki niteliğini ortaya koymada yardımcı olmakta ve ihtilatın suçun unsuru olduğu görüşümüzü destekleyecek sonuçlara ulaşmamıza katkı sağlayacaktır.

a. Teşebbüs

Teşebbüs açısından değerlendirme yapıldığında ihtilatı kast kapsamında gören görüşe göre suçun tamamlanma anı, ihtilat dahilinde failin hakaret teşkil eden ifadelerini üçüncü kişinin öğrenme anıdır¹⁷⁰. Bu görüşte ihtilat kastı yani failin hakaretimiz ifadeleri üçüncü kişilere yayma kastı söz konusu ise üçüncü kişi bu ifadeleri algılayana kadar hakaret fiilinin teşebbüs aşamasında kaldığını kabul etmek gerekecektir¹⁷¹.

İhtilat koşulunun objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirilmesi durumunda failin kastının ihtilatı kapsamaması gerekmeyecektir. Failin en az üç kişinin hakaret teşkil eden ifadelerini algılayabileceğini bilmesi gerekliliği aranmayacaktır. Fail; mağdur ve iştirakçiler dışında algılama yeteneğine sahip iki kişinin bulunduğu bir ortamda mağdura hakaret ederse ihtilat koşulu gerçekleşmemiş sayılacaktır. Nitekim failin kastının objektif cezalandırılabilme koşulunu kapsamaması gerekmemektedir. Failin, ortamda bulunan kişilerin sayısını ve hakareti algılayabileceklerini bilip bilmemesi önemli olmayacaktır.

Doktrinde bir görüş gıyapta hakarete ihtilat koşulunun objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edilmesi halinde gıyapta hakarete teşebbüsün mümkün olmayacağını savunmakta ancak gerekçe belirtmemektedir¹⁷². İhtilat objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edildiğinde, teoride gıyapta hakaret bakımından ihtilat şartının gerçekleşmesi halinde fiil tamamlanamamış ise bu suça teşebbüsün mümkün olup olamayacağı problemi önem arz etmektedir. Örneğin en az üç kişinin bulunduğu bir konferansta mağdura yönelik hakaret içeren bir ifade ekrana yansıtılacakken failin elinde olmayan bir sebeple elektrik kesintisi yaşanması halinde gıyapta hakarete teşebbüs mümkün olabilecek midir? İhtilatın gerçekleşmesi için fail dışında en az üç kişinin isnad edilen fiil veya olguyu ya da sövmeyi öğrenmiş olmaları gerekmektedir¹⁷³. Öğrenme olanağına yahut algılama yetene-

¹⁷⁰ Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, 436.

¹⁷¹ Bu durum, posta yoluyla hakarete failin mektubunun, muhatabı tarafından henüz okunmadan alınması örneğine benzetilmektedir. Tulay, s. 583.

¹⁷² Tulay, s. 584.

¹⁷³ Tezcan/Erdem/Önok, s. 651.

ğine sahip olmak tek başına yeterli olmayacaktır¹⁷⁴. İhtilat koşulunun gerçekleşmesi için hakaretimiz ifadelerin en az üç kişi tarafından öğrenilmesi gerekecektir. Bu durumda da suç tamamlanmış olacaktır. Objektif cezalandırılabilme koşulunun gerçekleştiği durumlarda icra tamamlanamamışsa teşebbüsün mümkün olacağını savunan görüş burada işlerlik kazanamayacaktır. Nitekim ihtilat sağlanabilmesi için hakaret fiilinin işlenmesi gerekecektir. İhtilat unsur olarak kabul edildiğinde ise kanunun aradığı asgari sayıdaki son kişinin hakareti öğrenmesi ile suç tamamlanacağı için bu suç teşebbüse elverişli sayılamayacaktır¹⁷⁵. Bu nedenle ihtilatın suçun unsuru kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Örneğin en az üç kişiye mağdur hakkında hakaretimiz ifadelerin e-mail (e-posta) yoluyla gönderilmesi ancak mail içeriğinin failin elinde olmayan sebeplerle iletilmemesi halinde teşebbüsten söz edilebilecektir.

Yargıtay kararlarında genel olarak ihtilatı kast kapsamında değerlendirmektedir. Bir olayda olayda fail dışında iki kişinin bulunması sebebiyle ihtilat gerçekleşmediği için teşebbüsün varlığını kabul etmemiştir¹⁷⁶. Olayda mağdur Cumhuriyet savcısına yönelik hakaret söylemini duyan iki tanık dışında kimsenin olmaması nedeniyle gıyapta hakaret suçu için öngörülen “*en az üç kişiyle ihtilat*” unsurunun oluşmayacağı gözetilmeden, “*diğer polis memurlarının ve şahısların da duyabileceği şekilde*” gibi yerinde görülmeyen gerekçeyle mahkûmiyet kararı verilmesini kanuna aykırı bulmuştur. Bu olayda, üçüncü kişinin bulunmaması, tamamlanması mümkün olmayan bir suça teşebbüsün de mümkün olmayacağı sonucunu doğrulamaktadır.

¹⁷⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s. 651.

¹⁷⁵ Tezcan/Erdem/Önok, s. 682; Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem: Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Beta Yayınları, İstanbul 2021, s. 277.

¹⁷⁶ “*Hakaret suçu mağdurun olmadığı veya mağdurun doğrudan vakıf olamayacağı bir şekilde işlendiğinde gıyapta hakaret suçu oluşmaktadır. Ancak gıyapta hakaret suçunun cezalandırılması için, failin mağdur dışında toplu veya dağınık en az üç kişiyle ihtilat ederek bu suçu işlemesi gerekmektedir. Suçun faili ihtilatı bilerek ve isteyerek gerçekleştirmelidir. İhtilat kişilerle birebir görüşerek gerçekleşebileceği gibi, üç veya daha fazla kişiye mektup göndermek, telefon etmek, SMS veya e-mail göndermek suretiyle de gerçekleştirilebilir. Ancak ihtilat unsurunun gerçekleşmesi için, failin sözleri en az üç kişinin duyabileceği bir ortamda ve şekilde söylemesi yeterli olmayıp, muhatapların bizzat anlamaları ve vakıf olmaları lazımdır. Somut olayda, sanığın, mağdur Cumhuriyet savcısına yönelik hakaret söylemini duyan tanıklar ... ve ... dışında kimsenin olmayışı karşısında; gıyapta hakaret suçu için öngörülen “en az üç kişiyle ihtilat” ögesinin oluşmayacağı gözetilmeden, “diğer polis memurlarının ve şahısların da duyabileceği şekilde” gibi yerinde görülmeyen gerekçeyle mahkûmiyet kararı verilmesi, kanuna aykırı...” Y18.CD, 2016/16902E., 2018/16290K., 3.12.2018T.*

b. İştirak

İştirak açısından ise gıyapta hakaret suçu özellik arz etmemekte; teorik açıdan iştirakin tüm şekilleri (TCK m. 37-39) uygulanabilmektedir¹⁷⁷. İhtilat koşulu objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edildiğinde koşul gerçekleşmedikçe faillerin ve şeriklerin sorumluluğuna gidilemeyeceği için en az üç kişinin hakaretamiz ifadeleri öğrenmesi halinde yani bu koşul gerçekleştiğinde sorumluluk gündeme gelecektir. Ancak ihtilatın suça katılanlardan biri tarafından gerçekleşmemesi ihtimali somut olaylarda mümkün gözükmemektedir. Örneğin müşterek faillerden biri bakımından üç kişinin varlığı bilgisi bulunmamaktaysa, bu koşul objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edildiğinde önem arz etmeyecektir. Bu ise kusur sorumluluğu noktasında haksız bir sonuç doğuracaktır.

İhtilat bir unsur olarak kabul edildiğinde ihtilat tamamlanmadan suça katılan kişiler cezalandırılmayacaktır. Ancak suçun unsurları suça katılan bütün kişiler bakımından gerçekleşeceği için suça katılan kişi bakımından ihtilat unsurunun gerçekleşmemesi ihtimal dahilinde görünmemektedir. İhtilat kastı olmayanın sorumluluğuna gidilmeyecektir. Böylece ceza adaleti bakımından daha isabetli bir sonuca ulaşılabilecektir.

Bir diğer ihtimal, hakaretamiz ifadelerin başka kişilerce yayılması halidir. Fail, mağdur hakkındaki hakaretamiz ifadeleri bir kişiyle, örneğin basın mensubuyla, paylaşmış olabilir. Bu paylaşım ile bu ifadelerin yayılmasını kastettiği ancak bu ifadelerin yayılmasını açıkça talep etmediği durumda nasıl bir sonuca ulaşılacaktır? Fail, bu özel durumda hakaretimiz ifadeleri bizzat yaymamakla birlikte yayılmasına imkân tanımaktadır. Teorik açıdan failin olası kastla ihtilatı sağladığı düşünülse bile bu ihtimalde önemli bir ispat sorunu bulunmaktadır. Söz konusu ispat sorunu aşıldığında failin olası ihtilat kastı bulunduğu kabul edilmeli ve hakaret suçundan cezai sorumluluğu kabul edilmelidir.

c. İçtima

İhtilat, objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edildiğinde zincirleme suç ve aynı neviden fikri içtima uygulamasında ihtilata dahil kişi sayısının cezanın belirlenmesinde dikkate alınması, failin kastı kapsamında olmayan bir hususa dayalı olarak cezanın artırılması sonucunu doğurabilecektir¹⁷⁸.

¹⁷⁷ Centel/Zafer/Çakmut, s. 278; Tezcan/Erdem/Önok, s. 683.

¹⁷⁸ Aynı yönde bkz. Bekar, s. 161.

İhtilat unsur olarak kabul edildiğinde, zincirleme suç ve fikri içtima bakımından en az üç kişinin hakaretamiz ifadeleri öğrenmesi veya üçün katı kadar insanın bu ifadeleri öğrenmesi arasında fark olmayacaktır¹⁷⁹. Kanunun aradığı asgari sayıda kişinin hakaretamiz ifadeleri öğrenmesi ile suç tamamlanacak, son kişinin bu ifadeleri öğrenmesi ile suç sona erecektir¹⁸⁰. Ancak üçten fazla kişiye karşı hakaretamiz ifadelerde bulunulması, TCK m. 61 kapsamında temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilecek ve böylece ceza adaleti bakımından daha adil bir uygulama yapılmış olacaktır.

3. Mal ve Hizmet Satımından Kaçınma Suçu

TCK m. 240'a göre belli bir mal veya hizmeti satmaktan kaçınarak kamu için acil bir ihtiyacın ortaya çıkmasına neden olan kişi cezalandırılır. Bu suçtan cezalandırılabilmek için ise kamu için acil bir ihtiyacın ortaya çıkması gerektiğinden bu durum objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirilmektedir¹⁸¹. Kamu için acil ihtiyaç ortaya çıkması bir objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edildiğinde, kamu için acil bir ihtiyaç doğmadıkça fail cezalandırılmayacak ancak belli bir mal veya hizmeti satmaktan kaçınıldığında haksızlık gerçekleşmiş olacaktır. Kamu için acil bir ihtiyaç ortaya çıktığında ancak failin bir mal veya hizmeti satmaktan kaçınma hareketini tamamlayamaması durumunda teşebbüsten söz edilebileceği düşünülebilir ancak mantiken böyle bir durumun doğması mümkün değildir. Nitekim Anayasa m. 38/8 gereği hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz. Bir kişinin mal veya hizmeti satmaktan kaçınmasının teşebbüs aşamasında kalmasının mümkün olması olası değildir. İlaveten mal veya hizmeti satmaktan kaçınmak haksızlık teşkil etse de ceza hukukunun konusunu oluşturmakta yeterli değildir. Sözleşme özgürlüğü noktasında hukuki ilişki kurulması kural olarak tarafların iradesine bırakılmıştır ve kimse bir sözleşme yapmaya, bir mal veya hizmet satımına zorlanamaz¹⁸². Nitekim *ultima ratio* kapsamında da bu failin cezalandırılabilmesinin temeli bulun-

¹⁷⁹ Bekar, s. 161.

¹⁸⁰ Tezcan/Erdem/Önok, s. 682.

¹⁸¹ Üzülmüş/Akkaş, s. 77-78; Özgenç, s. 753; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, Özel Hükümler, s. 720; Mahmutoğlu/Karadeniz, s. 857.

Dülger, bu suçta görünüşte objektif cezalandırılabilme koşulunun söz konusu olduğu kanaatindedir. *Dülger*, s. 873.

¹⁸² İnceoğlu, Aytekin: Mal veya Hizmet Satımından Kaçınma Suçu, Özel Ceza Hukuku Cilt VIII-Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021, s. 187.

mamaktadır. Burada kamu için acil bir ihtiyacın doğması netice olarak arandığında ancak haksızlık teşkil eden fiilin ceza normuna konu olması meşru olabilecektir. Kamu için acil bir ihtiyaç ortaya çıkmadığında ancak failin bu kapsamda mal veya hizmet satımından kaçınmasında suç teşkil eden fiilin tamamlandığı ve kişiye bu kapsamda ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmak gerekecektir. Bu ise ceza adale-tini sağlamada yerinde bir değerlendirme olmayacaktır. Kanaatimizce bu unsur kanunda netice olarak öngörülmüştür ve bu kapsamda teşebbüs, iştirak ve içtima bakımından genel hükümlerden ayrı bir değerlendirme yapılması gerekmeyecektir.

4. Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Neden Olma Suçu

TCK m. 238’de yer alan suç; *“Taahhüt ettiği işi yerine getirmeyerek, kamu kurum ve kuruluşları veya kamu hizmeti veya genel bir felaketin önlenmesi için zorunlu eşya veya besinlerin ortadan kalkmasına veya önemli ölçüde azalmasına neden olan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası verilir.”* şeklinde düzenlenmiştir. Burada *“kamu kurum ve kuruluşları veya kamu hizmeti veya genel bir felaketin önlenmesi için zorunlu eşya veya besinlerin ortadan kalkmasına veya önemli ölçüde azalmasına neden olma”* koşulu, doktrinde bir görüşe göre suçun tamamlanması için gerekli bir unsur olmayıp failin cezalandırılabilmesi için aranan bir koşul niteliğinde olduğu için objektif cezalandırılabilme koşulu niteliğindedir¹⁸³. Diğer bir görüşe göre ise belirli bir mal veya hizmet satılmaktan kaçınılması kamu için acil bir ihtiyaç ortaya çıkmasına rağmen ihtiyaç sonradan giderilip herhangi bir zarar doğmamış da olabilecektir. Bu kapsamda bu husus somut bir tehlike niteliğindedir¹⁸⁴. Katıldığımız diğer görüşe göre bu koşul netice niteliğindedir¹⁸⁵. Kanaatimizce taahhüdü yerine getirmeme hareket iken kamu kurum ve kuruluşları veya kamu hizmeti veya genel bir felaketin önlenmesi için zorunlu eşya veya besinlerin ortadan kalkmasına veya önemli ölçüde azalmasına neden olmak netice unsurudur¹⁸⁶. İhtiyaç

¹⁸³ Akbulut, Berrin: “Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Sebep Olma Suçu”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 9, S. 25, 2014, s. 16, 18.

¹⁸⁴ İnceoğlu, s. 188.

¹⁸⁵ Çakmut, Özlem Yenerer: “Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Sebep Olma Suçu”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 5, S. 14, 2010, s. 46; Eroğlu, Fulya: Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Neden Olma Suçu, Özel Ceza Hukuku Cilt VIII-Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021, s. 117.

¹⁸⁶ Eroğlu, s. 117.

ortaya çıkıp sonradan giderilmesinin teknik açıdan tehlike arz etmesi mümkün değildir. Kamu için acil ihtiyaç doğmuşsa artık suç tamamlanmış olacaktır. Bu ihtiyacın kısa süre sonra giderilmiş olması ancak cezanın bireyselleştirilmesinde bir veri olarak kullanılabilir.

Bu sonuç, objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edildiğinde ise taahhüt edilen işin yerine getirilmemesinin haksızlık teşkil ettiği sonucuna ulaşılabilecektir. Ancak Anayasa m. 38/8 gereği hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz. Bu çelişki nedeniyle bu suçta haksızlığın kamu kurum ve kuruluşları veya kamu hizmeti veya genel bir felaketin önlenmesi için zorunlu eşya veya besinlerin ortadan kalkmasına veya önemli ölçüde azalmasına neden olmak suretiyle tamamlanacağı ve bu sonuçların suçun netice unsuruna karşılık geldiği kanaatindeyiz. Bu kapsamda teşebbüse elverişli olan bu suçta, iştirak ve içtima bakımından da özellik arz eden bir husus bulunmamaktadır¹⁸⁷.

SONUÇ

Objektif cezalandırılabilme koşullarının hukuki niteliği tartışmalı olmakla birlikte doktrinde çoğunluk görüşüne göre bu koşullar suçun unsuru niteliğinde olmayıp cezalandırılabilmeyi sağlayan objektif bir nedendir. Bu koşulların varlığı veya yokluğu suçun ontolojik yapısını etkilememekte ancak suçun özel görünüş biçimleri açısından farklı sonuçların doğmasına sebep olmaktadır.

Doktrinde çoğunluk görüşüne göre objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlara teşebbüs mümkündür. Azınlıkta kalan ve bu koşullara teşebbüsü mümkün görmeyen görüşler de kendi içerisinde farklı gerekçelere dayanmaktadır. Ancak objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suç tipleri kendi içerisinde incelendiğinde her zaman için kesin bir belirlemede bulunmak mümkün görülmemektedir. Örneğin görevi kötüye kullanma suçunda objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edilen üç şart, harekete nedensel olarak bağlı olmakta, bir nevi netice işlevi görmektedir. Objektif cezalandırılabilme koşulu gerçekleşmedikçe bu suça teşebbüs mümkün olmayacaktır. Ancak suçun yapısı ve bu koşulların gösterdiği netice benzeri özellik dolayısıyla teşebbüsten söz etmek mümkün olmayacaktır. Koşul gerçekleşmedikçe iştiraktan sorumluluk doğmayacak, koşulların birden fazla kez gerçekleşmesi halinde ise bu koşullar failin kastı dahilinde kabul edilemeyeceği için cezanın bireyselleştirilmesinde dikkate alınamayacaktır.

---

¹⁸⁷ Çakmut, s. 48.

Bazı suçlarda yer verilen koşullar incelendiğinde bunların objektif cezalandırılabilme koşulu teşkil etmediği görülecektir. Örneğin gıyapta hakarete ihtilat objektif cezalandırılabilme koşulu olarak kabul edildiğinde bir ortamda algılama yeteneğine sahip üç kişinin bulunması ile teoride ihtilat gerçekleşmiş sayılacaktır. Ancak suçla korunan hukuki değer temelinde değerlendirme yapıldığında ihtilat şartının gerçekleşebilmesi için üçüncü kişinin hakaretimiz ifadeleri öğrenme anı ile ihtilatın tamamlanacağını kabul etmek gerekecektir. Bu nedenle bu koşulun failin kastı kapsamında sayılması, kusur prensibinin bir gereğidir. Öğrenme ile ihtilat tamamlanacağı için hali hazırda sırf hareket suçu olan gıyapta hakaret suçu da tamamlanacağından artık teşebbüsten söz etmek mümkün olmayacaktır. İştirak ve içtima açısından da aynı sonuca ulaşılabilecektir.

Somut tehlike suçlarında ise somut tehlikenin gerçekleşmiş olmasının objektif cezalandırılabilme koşulu olarak değerlendirilmesi yerinde değildir. Nitekim somut tehlike suçun maddi yapısına dahil olan ve failin kastı kapsamında değerlendirilmesi gereken bir unsur niteliğindedir. Somut tehlikenin meydana gelmesi netice olarak değerlendirilmelidir. Burada, tipik fiilin belirsiz ve muğlak olmasının, somut tehlikenin varlığını aramakla haksızlığın ne şekilde sınırlandırılacağına ortaya konması amaçlanmaktadır. Ancak somut tehlikenin gerçekleşmesiyle bu belirsizlik ve muğlaklık ortadan kalkacak, suç unsurlarıyla tamamlanmış olacaktır. Bu nedenle de teşebbüs, iştirak ve içtima bakımından genel hükümlerden farklı değerlendirmede bulunmaya gerek olmayacaktır.

Objektif cezalandırılabilme koşulu içeren suçlarda doğrudan suçun özel görünüş biçimleri hakkında kesin bir yargıya varmak sağlıklı bir sonuç vermeyecektir. Bu nedenle her bir suç özelinde ayrı ayrı değerlendirme yapılmalıdır. Örneğin hileli iflas suçuna teşebbüs mümkün görülebilecekken görevi kötüye kullanma suçunun özel yapısı nedeniyle bu suça teşebbüs edilmesi söz konusu olamayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akbulut**, Berrin: “Kamuya Yararlı Şeylerin Yokluğuna Neden Olma Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, C. 9, S. 25, 2014, s. 7-28.
- Arısoy**, Mine: “Hakaret”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 72, 2007, s. 152-205.
- Artuk**, M. Emin/**Alşahin**, M. Emin: “Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 2, 2013, s. 17-44.
- Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Alşahin**, M. Emin/**Çakır**, Kerim: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 14. Baskı, Ankara 2020.
- Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Alşahin**, M. Emin/**Çakır**, Kerim: *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 19. Baskı, Ankara 2021.
- Bacaksız**, Pınar: *TCK’da Yer Alan İflas Suçları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Programı Doktora Tezi, İzmir 2011.
- Bekar**, Elif: *Objektif Cezalandırılabilme Koşulları ve Bu Koşullar Bağlamında Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Suçlar*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017.
- Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide/**Çakmut**, Özlem: *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Beta Yayınları, İstanbul 2021.
- Çakmut**, Özlem Yenerer: “Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Sebep Olma Suçu”, *Ceza Hukuku Dergisi*, C. 5, S. 14, 2010, s. 41-50.
- Demirel**, Muhammed: “Hileli İflas Suçu”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 24, S. 2, 2018, s. 569-632.
- Dülger**, Murat Volkan: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2023.
- Erem**, Faruk: “Cezalandırılabilme Objektif Şartı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 27, S. 3-4, 1970, s. 9-14.
- Eroğlu**, Fulya: *Kamuya Gerekli Şeylerin Yokluğuna Neden Olma Suçu, Özel Ceza Hukuku Cilt VIII-Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021.
- Ersan**, Aykut: “Gizliliğin İhlali Suçu (TCK m. 285)”, *Ceza Hukuku Dergisi*, C. 8, S. 22, 2013, s. 117-145.
- Ersoy**, Uğur: “Ceza Hukukunun Gri Alanı: Tehlike Suçları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 1, S. 41, 2020, s. 27-64.

- Esen**, Sinan: Malvarlığına Karşı Suçlar Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.
- Evik**, A. Hakan: “Hileli İflas Suçunda, “Suçun İşlendiği Tarihin Tespitine” İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, 2013, s. 1087-1100.
- Evik**, A. Hakan: Türk Ceza Hukukunda Hileli ve Taksirli İflas Suçları, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2015.
- Evik**, A. Hakan: Hileli İflas Suçu, Özel Ceza Hukuku Cilt IV-Malvarlığına Karşı Suçlar, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2018.
- Gökçen**, Ahmet: Belgede Sahtecilik Suçları, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2018.
- Göktürk**, Neslihan: “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimaı” Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 2, S. 1-2, 2014, s. 31-59.
- Göktürk**, Neslihan: Fikri İçtima (Suçların İçtimaı), Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- Hacıfazlıoğlu**, Ali: Teori ve Uygulamada Suçların İçtimaı, Bilge Yayınevi, Ankara 2014.
- Hafizoğulları**, Zeki/Özen, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler – Kişilere Karşı Suçlar, 5. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2016.
- Hakeri**, Hakan/**Tekin**, Derya: Tartışmalı Sorularla Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Heinrich**, Bernd (Çev. Hakan Hakeri/Yener Ünver/Veli Özer Özbek/Özlem Yenerer Çakmut/Barış Erman/Koray Doğan/Ramazan Barış Atladı/Pınar Bacaksız/İlker Tepe): Ceza Hukuku Genel Kısım-Cezalandırılabilirliğin Temel Esasları Tamamlanmış ve Teşebbüs Edilen Suçlarda Suçun Yapısı, (Ed. Yener Ünver), Adalet Yayınevi, Ankara 2014.
- Hilgendorf**, Eric/**Valerius**, Brian (Çev. Salih Oktar): Alman Ceza Hukuku Genel Kısım, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- Işıka**, Sertaç: “Hileli İflas Suçu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 71, S. 1, 2013, s. 607-624.
- İnceoğlu**, Aytekin: Mal veya Hizmet Satımından Kaçınma Suçu, Özel Ceza Hukuku Cilt VIII-Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021.
- İçel**, Kayıhan: Suç Teorisi, Beta Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul 2000.

- Kangal**, Zeynel T.: “Cezalandırılabilirliğin Objektif Koşulları”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 68, S. 1-2, 2010, s. 151-168.
- Karabulat**, Efe Can: Karşılaştırmalı Olarak Objektif Cezalandırılabilme Şartları ve Muhakeme Şartları, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016.
- Karakehya**, Hakan/**Boran Güneysu**, Nilüfer: “Konkordatonun, Çekle İlgili “Karşılıksızdır” İşlemi Yapılmasına Sebepiyet Verme Suçundan Kaynaklı Cezaî Sorumluluğa Etkisi”, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 4, 2019, s. 3-46.
- Kızıllarlan**, Hakan: Hileli ve Taksiratlı İflas Suçları, Seçkin Yayınları, Ankara 2006.
- Koca**, Mahmut: “Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 3, S. 2, 2015, s. 103-118.
- Koca**, Mahmut/**Üzülmez**, İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara 2019.
- Koçoğlu**, Y. Gökçehan: Görevi Kötüye Kullanma Suçu, Seçkin Yayınları, Ankara 2021.
- Koroşec**, Damjan: “Failure To Provide Information Of Crime Or Perpetrator As A Problem Of Criminal Law”, Юридичний Вісник, C. 3, S. 36, 2015, s. 148-152.
- Kudlich**, Hans (Çev. İlker Tepe/Serkan Meraklı/Mustafa Oğlakçıoğlu): “Akademik Bakış: Kusur İlkesi Işığında Objektif Cezalandırılabilme Koşulu İçeren Suçlar”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 7, S. 18, 2012, s. 283-293.
- Kunter**, Nurullah: Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1949.
- Mahmutoğlu**, Fatih Selami/**Karadeniz**, Serra, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi, Beta Yayınevi, İstanbul 2021.
- Önder**, Ayhan: Ceza Hukuku Dersleri, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992.
- Önder**, Ayhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler Cilt: 2, Beta Yayınları, İstanbul 1991.
- Önder**, Ayhan: Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, Filiz Kitabevi, İstanbul 1994.

- Özbek, V. Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar:** Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 12. Baskı, Ankara 2021.
- Özbek, V. Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar:** Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayınları, 17. Baskı, Ankara 2022.
- Özen, Mustafa:** Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2020.
- Özgenç, İzzet:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 17. Baskı, Ankara 2021.
- Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer:** Türk Ceza Kanunu Yorumu Cilt 3, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2010.
- Şen, Ersan:** “Görevi Kötüye Kullanma ve Zimmet Suçları”, [Http://Www.Hukukihaber.Net/Gorevi-Kotuye-Kullanma-Ve-Zimmet-Suclarimakale,3854.Html](http://www.hukukihaber.net/gorevi-kotuye-kullanma-ve-zimmet-suclarimakale,3854.html) E.T: 12.12.2023.
- Tezcan, Durmuş/Erdem, M. Ruhan/Önok, Murat:** Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2021.
- Tiedemann, Klaus:** “Objektif Cezalandırılabilme Şartları ve İflas Suçlarının Reformu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 41, S. 1-2, 1975, s. 301-317.
- Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk:** Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, 25. Baskı, Ankara 2019.
- Tulay, M. Emre:** “Kast Unsuru ve Cezalandırılabilme Şartı Ekseninde Hakaret Suçu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3, 2019, s. 573-587.
- Türay, Aras/Erdoğan, İrmak:** “Gıyapta Hakaret Suçunda İhtilatın Hukuksal Niteliği”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 2, 2019, s. 1325-1374.
- Uğur, Ersoy:** Ceza Hukukunda Objektif Cezalandırılabilme Koşulları, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.
- Üzülmez, İlhan:** “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m. 257)”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, 2012, s. 191-216.
- Üzülmez, İlhan/Akkaş, Ahmet Hulusi:** “Suçun Yapısında Objektif Cezalandırılabilme Şartları”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1-2, 2007, s. 71-87.
- Yenisey, Feridun/Plagemann, Gottfried:** Alman Ceza Kanunu (Strafgesetzbuch (StGB)), Beta Yayıncılık, İstanbul 2009.

Yokuş Sevik, Handan: “Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m. 257)”,
Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 39, 2018, s. 257-
316.

Yüce, T. Tufan: Ceza Hukuku Dersleri Cilt: 1, Şafak Basım ve Yayınevi,
Manisa 1982.

Zafer, Hamide: Ceza Hukuku Genel Hükümler (TCK m.1-75), Beta
Yayıncılık, 7. Bası, İstanbul 2019.